

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

СПОМЕНИК ПРИРОДЕ
**“СТАБЛА ХРАСТА ЛУЖЊАКА
НА ПАЛИЋУ”**

**ПРЕДЛОГ ЗА СТАВЉАЊЕ ПОД ЗАШТИТУ КАО ЗАШТИЋЕНОГ
ПОДРУЧЈА ЛОКАЛНОГ ЗНАЧАЈА - III КАТЕГОРИЈА**

- СТУДИЈА ЗАШТИТЕ -

НОВИ САД, 2011.

Полазећи од Средњорочног програма заштите природних добара за период 2011. – 2020. (Број 02–133, од 28. 01. 2011.) који је добио сагласност Скупштине Аутономне покрајине Војводине (Одлука о давању сагласности на Средњорочни програм заштите природних добара Покрајинског завода за заштиту природе за период 2011. - 2020., 01 број 023-2/11 од 5. 04. 2011.), као и сагласност Владе Р Србије (Решење о давању сагласности на Средњорочни програм заштите природних добара Покрајинског завода за заштиту природе за период 2011. - 2020., 05 број 353-5627/2011, од 14.07.2011.; „Сл. Гласник РС, 54/2011) и Програма заштите природних добара за 2011. годину који је добио сагласност Владе АП Војводине (Решење о давању сагласности на Програм заштите природних добара Покрајинског завода за заштиту природе за 2011. годину, број: 023-27/2011 од 9. 03.2012.); Покрајински завод за заштиту природе је припремио студију заштите СП «Стабла храста лужњака на Палићу» као заштићено природно добро III категорије.

Иницијативу за утврђивање природних вредности дрвореда храста лужњака у Улици Беле Бартока, Петефи Шандора и Тргу Мађар Ласла покренуло је локално становништво и то Борислав Шакић са Палића и Нада Колунџија из Београда.

Теренски рад и писање студије завршени су у периоду од јула до децембра 2011. године.

На основу законских овлашћења, Покрајински завод за заштиту природе доставља студију заштите као стручно-документациону основу за успостављање заштите Споменик природе «Стабла храста лужњака на Палићу» градској управи надлежној за послове заштите животне средине, односно Граду Суботица на даљу процедуру, ради доношења акта о заштити.

Покрајински завод за заштиту природе
Нови Сад, 2011.

Директор

др Биљана Пањковић

Обрађивач:	ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ
Студија заштите :	СПОМЕНИК ПРИРОДЕ «СТАБЛА ХРАСТА ЛУЖЊАКА НА ПАЛИЋУ» ПРЕДЛОГ ЗА СТАВЉАЊЕ ПОД ЗАШТИТУ КАО ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА ЛОКАЛНОГ ЗНАЧАЈА – III - КАТЕГОРИЈА
Руководилац:	Мирјана Млађеновић, дипл. инж. пољопривреде - хортикултура
Синтеза:	Мирјана Млађеновић, дипл. инж. пољопривреде - хортикултура
Стручни тим :	Мирјана Млађеновић, дипл. инж. пољопривреде - хортикултура - Образложење предлога за покретање заштите; Идентификациона листа, Опис природних, створених и предеоних одлика; Оцена стања животне средине подручја; Вредновање и темељне вредности природног добра; Режији заштите – мере заштите и унапређења; Концепт заштите и унапређења и могуће перспективе одрживог развоја. Милка Бањац, дипл. правник – Управљање. Драган Чалакић, геоматар - Географски положај природног добра; Опис граница природног добра; Површина; Прилози; Картографски приказ.
Стручни консултант:	др Биљана Пањковић
Компјутерска обрада:	Лидија Маринковић, дипл. инж. информатике Снежана Ђекић, административни техничар
Фотодокументација:	Мирјана Млађеновић
директор :	др Биљана Пањковић

Покрајински завод за заштиту природе
Нови Сад, 2011. година

САДРЖАЈ**ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ЗА ПОКРЕТАЊЕ ЗАШТИТЕ****I ИДЕНТИФИКАЦИОНА ЛИСТА 1**

I 1.	НАЗИВ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	1
I 2.	ВРСТА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	1
I 3.	КАТЕГОРИЈА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА ПРЕМА ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	1
I 4.	КАТЕГОРИЈА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА ПРЕМА КЛАСИФИКАЦИЈИ СВЕТСКЕ УНИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ (IUCN)	1
I 5.	МЕЂУНАРОДНИ СТАТУС ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	1
I 6.	ОСНОВНЕ ПРИРОДНЕ И СТВОРЕНЕ ВРЕДНОСТИ	1
I 7.	ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	2
I 8.	ГРАНИЦЕ ЗАШТИТЕ	3
I 9.	ПОВРШИНА	3
I 10.	ВЛАСНИШТВО	4
I 11.	ИСТОРИЈАТ ЗАШТИТЕ	4

II ОПИС ПРИРОДНИХ, СТВОРЕНИХ И ПРЕДЕОНИХ ОДЛИКА 5

II 1.	ПРИРОДНЕ ОДЛИКЕ	5
II 1.1.	Положај	5
II 1.2.	Климатске одлике	5
II 1.3.	Педолошке одлике	7
II 1.4.	Дендрофлора	8
II 2.	ПРЕДЕОНЕ ОДЛИКЕ	19
II 3.	СТВОРЕНЕ ОДЛИКЕ	21
II 3.1.	Културно-историјско наслеђе	21
II 3.2.	Насеља и инфраструктура	22
II 3.3.	Постојећа просторно-планска и пројектна документација Историјат истраживања	22 22

III ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПОДРУЧЈА 23

III 1.	ФАКТОРИ УГРОЖАВАЊА	23
--------	--------------------	----

IV ТЕМЕЉНЕ ВРЕДНОСТИ ПРИРОДНОГ ДОБРА 25

IV 1.	СУШТИНСКА СВОЈСТВА ПОДРУЧЈА	25
IV 2.	ФУНКЦИЈА И ЗНАЧАЈ ПОДРУЧЈА	26
IV 3.	УГРОЖЕНОСТ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	27
IV 4.	ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ЗАШТИТУ	27

V РЕЖИМИ ЗАШТИТЕ 28

VI КОНЦЕПТ ЗАШТИТЕ, УНАПРЕЂЕЊА И МОГУЋЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА 31

VI 1.	КОНЦЕПТ ЗАШТИТЕ	31
VI 2.	СМЕРНИЦЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ	31
VI 3.	МОГУЋЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА	31
VI 4.	АНАЛИЗА ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА	32
VI 5.	ДОКУМЕНТАЦИЈА О УСКЛАЂИВАЊУ ПОТРЕБА ЗАШТИТЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ СТРАНАМА	34

VII УПРАВЉАЊЕ 35

VII 1.	НАЧИН УПРАВЉАЊА И ОБАВЕЗЕ УПРАВЉАЧА	35
VII 2.	ФИНАНСИРАЊЕ	39
VII 3.	КАДРОВСКА И ТЕХНИЧКА ОПРЕМЉЕНОСТ УПРАВЉАЧА	42
VII 4.	ПРОЦЕНА СОЦИОЕКОНОМСКИХ ЕФЕКТА ЗАШТИТЕ, РАЗВОЈА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА	42
VII 5.	ПРЕДЛОГ УПРАВЉАЧА	42

VIII ЛИТЕРАТУРА 43**IX ПРИЛОЗИ**

Прилог I: Извод из ЛИСТА НЕПОКРЕТНОСТИ

X КАРТОГРАФСКИ ПРИКАЗ

- Прилог 1: Географски положај природног добра у Србији (1: 1 000 000)
Прилог 2: Географски положај природног добра у Србији (1: 300 000)
Прилог 3: Положај природног добра (1: 25 000)
Прилог 4: Прегледна карта (1: 1 500)
Прилог 5: Педолошка карта (1: 50 000)
Прилог 6: Прегледна карта са границом и режимом заштите за Одлуку о заштити

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ЗА ПОКРЕТАЊЕ ЗАШТИТЕ

Због утврђених вредности које поседује СП «Стабла храста лужњака на Палићу» један је од вреднијих представника лужњакових засада у насељима са почетка XX века у АП Војводини. Столетна стабла представљају биолошку компоненту културног предела историјског језгра насеља Палић, а посебно Бање «Палић» и унапређују биолошку и предеону разноврсност подручја. Хортикултурно уређење ширег простора Палића од првих радова на подизању бањског парка до данас, током више од 150 година, сведочи о култури живљења и свести о потреби унапређења стања животне средине људи на овим просторима.

За потребе успостављања просторне заштите анализирани су пејзажно-архитектонске, дендролошке, амбијенталне и друге природне вредности дрвореда у две улице и скупине стабала на тргу. На основу дендрометријских карактеристика, виталности и декоративности појединачних примерака утврђено је да СП «Стабла храста лужњака на Палићу» испуњава услове за заштиту као – заштићено подручје локалног значаја – III категорије.

На основу стања природних и створених вредности предложене су границе Споменика природе «Стабла храста лужњака на Палићу» са мерама заштите у циљу очувања ових репрезентативних стабала храста лужњака у Улици Беле Бартока, Петефи Шандора и на Тргу Мађар Ласла као створена ботаничка вредност од естетског и културног значаја.

I ИДЕНТИФИКАЦИОНА ЛИСТА

I ИДЕНТИФИКАЦИОНА ЛИСТА

I 1. НАЗИВ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

«Стабла храста лужњака на Палићу»

I 2. ВРСТА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Споменик природе

Појединачно стабло или скупина стабала, дрвореди, паркови, арборетуми, ботаничке баште и друго могу бити проглашени као споменик природе. Споменик природе је у том случају дефинисан као „људским радом формирана ботаничка вредност од научног, естетског, културног или образовног значаја“ (Закон о заштити природе, «Сл. гласник РС», 36/09, 88/10 и 91/10).

I 3. КАТЕГОРИЈА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА ПРЕМА ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

III (трећа) категорија – заштићено подручје локалног значаја

I 4. КАТЕГОРИЈА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА ПРЕМА КЛАСИФИКАЦИЈИ СВЕТСКЕ УНИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ (IUCN)

Category III – Natural monument/Natural Landmark – споменик природе.

I 4. МЕЂУНАРОДНИ СТАТУС ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

СП «Стабла храста лужњака на Палићу» се не предлаже за упис у међународне листе.

I 6. ОСНОВНЕ ПРИРОДНЕ И СТВОРЕНЕ ВРЕДНОСТИ

СП «Стабла храста лужњака на Палићу» представља створену вредност. Састоји се из два дрвореда у улицама Беле Бартока и Петефи Шандора и појединачних стабала на Тргу Мађар Ласла. Стабла су засађена почетком двадесетог века. Карактерише их пејзажна атрактивност, старост и реткост.

Слика 1: Трг Мађар Ласла

17. ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Заштићено подручје СП «Стабла храста лужњака на Палићу» се налази у насељу Палић, Граду Суботица, на северу Бачке, у АП Војводини, у Србији. У административном погледу Суботица се налази у Северно – Бачком округу.

Табела 1: Централна координата СП «Стабла храста лужњака на Палићу»

ЦЕНТРАЛНА КООРДИНАТА	по Гриничу	по Гаус- Кригеру
	46°06'27"N / 19°45'53"E	5107.760 / 7404.509

Извор података: Географска карта размере 1 : 25.000

Табела 2 : Надморска висина

Минимална	107,5 m н.в.	Максимална	109,7 m н.в.
-----------	--------------	------------	--------------

Положај заштићеног подручја је приказан на картама размере 1 : 300 000 и 1 : 25 000 које се налазе у Прилогу број 2 и 3.

Палић је од Суботице удаљен 8 km, од аутопута Е-75 3,2 km, од државне границе са Мађарском удаљен је 20 km, од Новог Сада 100 km, од Београда 180 km, од Сегедина 40 km и од Будимпеште 200 km.

18. ГРАНИЦЕ ЗАШТИТЕ

СП «Стабла храста лужњака на Палићу» састоји се од две просторно одвојене целине.

Прва целина обухвата Трг Мађар Ласла и Улицу Беле Бартока.

Почетна тачка описа границе заштите прве целине је тромеђа парцела 1473/7, 410/2 и 1473/4, К.О. Палић. Граница иде на североисток, северном граничном линијом парцела 1473/7, 411/5, 411/8, 409/10, 412/4, 418/4, 431/5, 1473/7 (ул. Беле Бартока) до тромеђе парцела 1473/7, 355 и 430. Скреће на северозапад обухватајући у целости парцелу 355, ломи се на југозапад, јужном граничном линијом парцеле 355 до наспрам североисточне међне тачке парцеле 432. Скреће на југ, пресеца парцелу 1473/7, и јужном граничном линијом парцеле 1473/7 иде на југозапад до крајње међне тачке исте парцеле. Ломи се на северозапад до почетне тачке описа границе заштите прве целине.

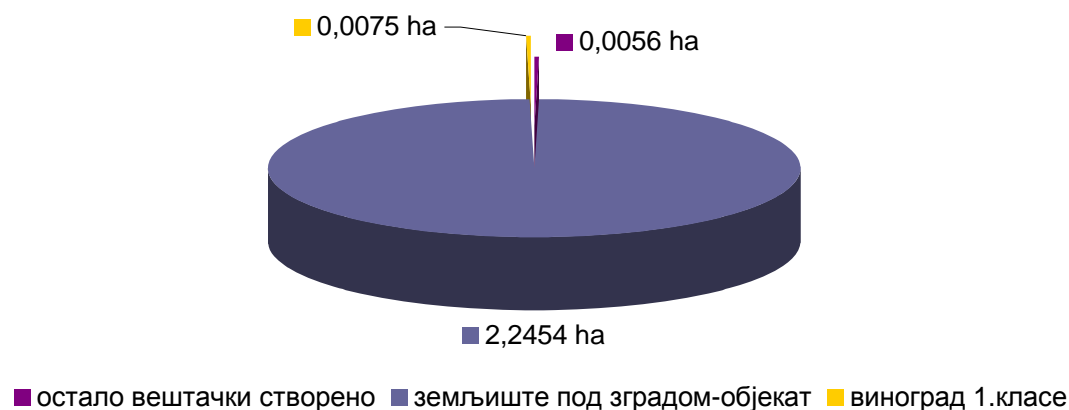
Другу целину чини дрворед у Улици Петефи Шандора.

Друга целина обухвата део парцеле 1473/8 (улица Петефи Шандора) од улице Пала Папа на североисток у дужини од 172 m.

19. ПОВРШИНА

Заштићено подручје Споменик природе «Стабла храста лужњака на Палићу» обухвата површину од 2 ha 25 a 85 m². Границом заштите обухваћене су катастарске парцеле: 355, 409/10, 411/5, 411/8, 412/4, 418/4, 431/5, део 1473/7 и део 1473/8 К.О. Палић.

У границама заштићеног подручја заступљене су следеће културе, тј. класе:
земљиште под зградом-објектом - 2 ha 24 a 54 m² (99,54%),
виноград прве класе - 75 m² (0,33%) и
остало вештачки створено - 56 m² (0,25%).

Графикон 1: Удео површина по по намени

I 10. ВЛАСНИШТВО

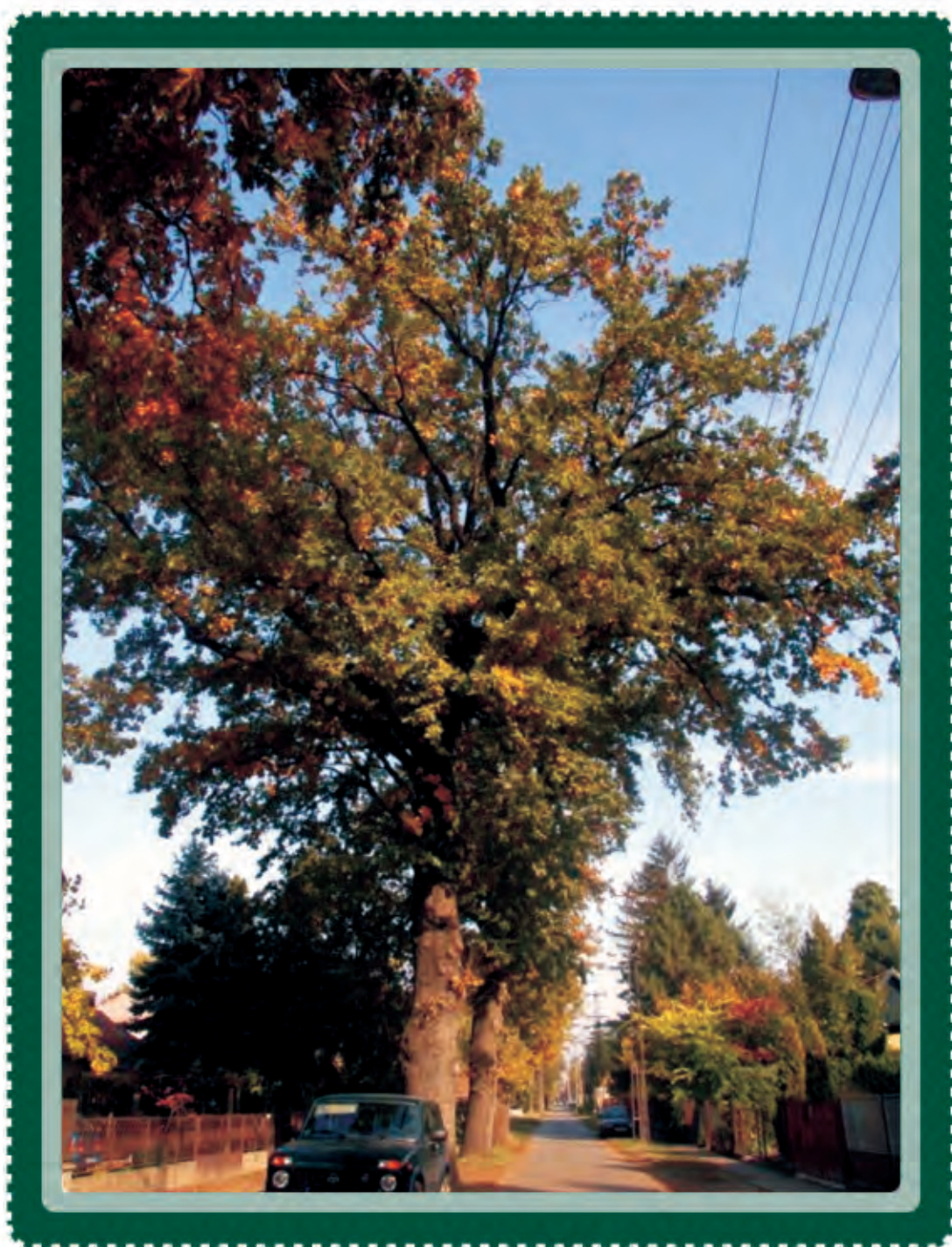
Целокупна површина заштићеног подручја се налази у државном власништву. Подаци из листа непокретности са исказаним површинама, културама и режимом заштите дати су у прилогу бр. I.

I 11. ИСТОРИЈАТ ЗАШТИТЕ

Стабла храста лужњака у Улици Беле Бартока, Петефи Шандора и на Тргу Мађар Ласла до сада нису била под заштитом.

II ОПИС ПРИРОДНИХ, СТОВРЕНИХ И ПРЕДЕНИХ ОДЛИКА

II ОПИС ПРИРОДНИХ, СТВОРЕНИХ И ПРЕДЕОНИХ ОДЛИКА

II 1. ПРИРОДНЕ ОДЛИКЕ

II 1.1. Положај

Заштићено подручје Споменик природе «Стабла храста лужњака на Палићу» се налази у Граду Суботица, насељу Палић, у АП Војводини, у Србији.

Смештен је између Палићког језера и Суботичке пешчаре, на око 220 m северно од места укрштања пута М - 22.1 Суботица-Хоргош и железничке пруге Суботица-Хоргош-Сегедин.

II 1.2. Климатске одлике

За приказ климатских прилика коришћени су подаци из оближње метеоролошке станице Палић (ширина 46°06' дужина 19°46' по Гриничу, надморска висина 102 m) за период 2001-2010. године. За честине праваца и брзине дувања ветрова у 2004. и 2005. години нису доступни подаци.

Табела 3: Средње годишње и месечне температуре ваздуха (°C), (Палић, 2001-2010.)

Год.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Средња месечна
I	1,8	-0,2	-3,0	-1,8	0,2	-1,5	5,2	1,0	-1,0	-1,1	-0,04
II	3,6	5,4	-4,9	1,7	-3,0	0,1	5,3	4,6	2,1	1,5	1,64
III	8,8	8,1	5,0	6,0	3,6	4,8	8,6	7,5	6,8	6,9	6,61
IV	10,9	11,6	10,8	11,9	11,5	12,9	13,5	12,5	14,8	12,3	12,27
V	18,2	20,1	20,8	15,5	17,3	16,3	18,2	18,1	18,6	16,8	17,99
VI	18,6	22,8	24,4	20,0	19,3	20,1	22,6	21,8	19,9	20,5	21
VII	22,3	23,9	23,1	22,1	22,1	24,0	24,0	22,0	23,4	23,4	23,03
VIII	22,9	22,0	24,6	21,5	20,0	19,8	23,2	22,4	22,8	21,7	22,09
IX	15,2	16,4	16,7	16,1	17,7	18,1	14,5	15,6	19,2	15,6	16,51
X	13,9	11,5	9,1	12,9	11,6	12,9	10,6	12,8	11,4	8,9	11,56
XI	3,4	8,4	7,4	6,0	4,8	7,2	4,0	7,4	7,6	8,7	6,49
XII	-4,3	-0,1	1,2	2,0	1,7	2,4	-0,6	3,2	2,7	-0,3	0,79
Ср.год.	11,3	12,5	11,4	11,2	10,7	11,5	12,5	12,4	12,4	11,3	11,72

Средња годишња температура ваздуха овог подручја мерена у посматраном периоду је била најмања у 2005. години (10,7°C), а највећа у 2002. и 2007. години (12,5°C). Најтоплији месец је јули са просечном температуром од 23,03°C. Најхладнији је месец јануар са просечном температуром од -0,04°C. Највиша средња месечна температура измерена је августа 2003. године и износила је

24,6°C. Најнижа средња месечна температура измерена је фебруара 2003. године и износила је -4,9°C.

Просек годишњих количина падавина износи 656,81 mm. Најмања годишња количина падавина у посматраном периоду забележена 2002. године и износила је 403,6 mm. Највиша средња месечна количина падавина забележена је у јуну и износила је 105,09 mm, а најмања у фебруару 34,08 mm. Године 2010. било је највише падавина и то 926,5 mm.

Табела 4: Средње месечне и годишње количине падавина (mm), (Палић, 2001-2010.)

Год. Мес.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Средња месечна
I	57,6	6,9	61,9	33,7	11,0	27,1	33,7	28,3	42,9	81,7	38,48
II	6,7	33,7	31,3	50,6	46,7	52,4	28,7	5,3	20,0	65,4	34,08
III	76,2	10,0	4,1	30,4	92,8	35,3	47,2	60,9	17,1	16,9	39,09
IV	65,3	27,7	13,7	96,9	40,4	132,3	2,9	36,4	5,6	47,4	46,86
V	64,9	82,4	26,5	53,0	51,4	71,2	120,1	65,9	36,7	158,9	73,1
VI	243,3	38,1	25,0	79,1	70,2	106,2	91,8	173,3	110,1	113,8	105,09
VII	35,5	29,8	49,6	110,0	100,6	69,3	20,5	75,8	57,8	91,5	64,04
VIII	47,6	54,1	51,4	39,6	135,1	83,4	25,9	35,7	52,8	52,0	57,76
IX	127,6	35,1	48,0	47,8	69,7	7,6	53,4	51,1	52,8	98,4	59,15
X	8,9	30,6	112,4	53,1	2,6	24,1	77,4	23,3	46,7	53,9	43,3
XI	35,6	16,3	34,9	89,6	13,0	24,6	100,3	52,6	79,4	68,3	51,46
XII	19,8	38,9	32,5	39,1	65,1	16,5	29,6	59,1	65,1	78,3	44,4
Сума падав.	789,0	403,6	491,3	722,9	698,6	650,0	631,5	658,7	587,0	926,5	656,81

Најдуже трајање инсолације имају летњи месеци, а најмање зимски. Максимална вредност годишње инсолације за посматрани период износила је 2414,4 часова (2003. године), а минимална вредност 1977,3 часова (2010. године). Средња годишња вредност релативне влажности ваздуха кретала се од 69% у 2003. години, до 78% у 2010. години.

Табела 5: Облачност, инсолација и релативна влажност ваздуха (Палић, 2001-2010.)

Год.	Облачност у десетинама	Инсолација (h)	Релативна влажност (%)
2001	5,4	2219,3	73
2002	5,6	2134,0	73
2003	4,6	2414,4	69
2004	5,7	2009,0	74
2005	5,4	2152,5	76
2006	5,5	2122,2	75
2007	5,0	2372,8	70
2008	5,3	2263,7	71
2009	5,5	2217,7	71
2010	5,9	1977,3	78

Честине праваца и брзине дувања ветрова за посматрани период дате су у следећој табели.

Табела 6: Честине праваца и брзине дувања ветрова (Палић, 2001-2010.)

Год.	N		NE		E		SE		S		SW		W		NW		C ТИ ХО
	ч	б	ч	б	ч	б	ч	б	ч	б	ч	б	ч	б	ч	б	
2001	166	2,8	99	2,1	72	2,5	108	3,2	133	2,9	131	3,0	163	2,8	183	3,0	40
2002	167	2,8	103	2,4	92	2,6	129	3,2	120	2,7	134	3,1	155	2,6	148	2,8	47
2003	223	2,7	121	2,2	92	2,2	101	3,0	93	2,8	116	3,0	126	2,4	173	2,9	50
2004	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2005	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2006	187	2,5	112	2,6	90	2,7	108	3,0	104	2,9	142	2,9	164	2,5	153	2,8	35
2007	180	3,6	108	3,3	81	3,4	82	4,1	109	3,6	158	4,0	167	3,8	167	4,0	43
2008	166	3,5	106	3,4	85	3,6	106	4,4	113	4,0	151	4,1	149	3,8	190	4,0	32
2009	194	3,5	109	3,3	69	3,7	101	4,4	126	3,8	124	3,6	142	3,7	198	3,9	32
2010	185	3,3	126	3,4	95	3,6	105	4,1	105	3,7	127	4,0	141	4,0	182	4,1	29

Узимајући све наведене факторе у обзир, може се закључити да Палић припада умереној климатској зони, са јаче назначеним континенталним особинама.

II 1.3. Педолошке одлике

На северу Палића, на простору где се налазе стабла храста лужњака заступљено је земљиште из раздела аутоморфних, класа антропогено аутоморфно земљиште, тип риголано. Ова земљишта карактерише влажење атмосферским падавинама и немају допунског влажења. По класи, антропогено аутоморфно земљиште је земљиште у ком се под утицајем човекове активности развио хоризонт Р. Тип риголано (ригосол) је настао риголањем услед чега је помешано два или више хоризоната или слојева до дубине од 60 см и тако створен антропогени хоризонт. Даље је овај тип подељен на подтипове у зависности од начина обраде земљишта, па постоје: подтип земљишта винограда, интензивних воћњака и њива (Шкориф и сар. 1985).

Према Педолошкој карти у размери 1:50000 (Нејгебауер и сар.,1971), на простору обухваћеном границама заштите јавља се тип иницијалних земљишта, подтип иницијално земљиште на песку, варијетет антропогенизовани (риголови) песак. Риголовани песак је у континенталном климату је земљиште у почетном стадијуму развоја. Релативно брзо прелазе у развијеније творевине. Некадашњи дински рељеф измењен је под утицајем антропогеног фактора, односно равнањем булдозерима и риголовањем у дубини и до 100 см, док су слојеви песка испретурани. Морфолошка својства овог земљишта додатно су измењена ђубрењем и применом тресета. Ове промене су утицале на производну способност песка. Ниво подземне воде на риголованом терену

Суботичке пешчаре се креће просечно између 2 и 4 m. Виши ниво се јавља током зиме, а нижи током лета. За подручје ове пешчаре карактеристично је присуство хлорида, а у мањој мери и сулфата у подземној води. У механичком саставу антропогенизованог-риголованог песка укупног песка има од 94 до 98% (на Палићу од 96,% до 97,2 %), праха од 0,5 до 2% (на Палићу од 1,4 до 1,9 %), а глине од 1 до 4,8% (на Палићу од 1,4 до 2,1 %). Честица крупног песка у фракцији укупног песка има од 0,8 до 2% (на Палићу од 1,4 до 3,2%). Веће присуство фракције глине везано је за хумусни слој црног песка. На удео честица глинених димензија утицали су и процеси хумизације и дехумизације, тј. уношење органске материје у виду тресета, односно њена минерализација током дуге обраде винограда уз слабо ђубрење. Удео креча је врло различит. На истраживаним локалитетима има потпуно бескречних профила (код Палића од 0,00 до 10,03% CaCO₃), али и доста профила у којима се садржај CaCO₃ креће од 1,8 до 3,8%, па чак и до 8 до 10% у дубљим слојевима. Реакција средине у овом песку је слабо алкална до алкална јер се рН у nKCL углавном крећу од 7,9 до 8,3 (Палић од 8,20 до 8,25%), што је у складу са присутним кречом и извесним утицајем блиске и слабоминерализоване подземне воде. У дисперсној средини дестиловане воде рН вредности су адекватно веће и крећу се од 8,10 до 8,8 (Палић од 7,90 до 8,12). Количина хумуса је различита и врло ниска, максимално до 1,5% (Палић од 0,26 до 1,11 %). Већина слојева је слабо хумусна, јер садржи испод 1%, или просечно 0,5% хумуса. Укупан азот је сразмеран хумусу и просечно износи од 0,05 до 0,11% N (Палић од 0,01 до 0,07%), што је низак садржај. Низак је и садржај лакоприступачног фосфора и калијума. Вредности хигроскопне влаге су ниске и то од 0,3 до 0,5 теж. % (Палић од 0,32 до 0,42 теж. %). Порозност варира по слојевима од 35,6 до 40 вол. % (Палић од 35,62 до 40,36 вол. %). Водни капацитет је задовољавајући, обзиром на механички састав овог антропоморфног земљишта. Креће се у распону од 24 до 26 вол. % (Палић од 27,10 до 28,30 вол. %). Тачка већења са својим просечним вредностима од 3,5 до 5 вол. % (Палић од 3,47 до 3,54 вол. %) представља врло ниске критичне проценте влаге у овом песку. Разлика између вредности водног капацитета и тачке већења представља физиолошки активну воду која просечно износи око 20 вол. % (Палић од 23,63 до 24,76 вол. %). Међутим, овај проценат приступачне влаге се појављује само у доњим слојевима, блиским подземној води, или током вегетације услед капиларне кондензације влаге у потповршинским слојевима. Ваздушни капацитет (од 9 до 13 вол. %) указује на повољне услове аерације и адекватну пропустљивост за гравитациону воду (Живковић и сар., 1972).

II 1.4. Дендрофлора

Темељну вредност заштићеног простора чине стабла храста лужњака.

Табела 7: Систематска припадност врсте

Ред:	Fagales
Фамилија:	Fagaceae
Род:	Quercus
Подрод:	Euquercus
Секција:	Cerris
Врста:	Quercus robur L.

Quercus robur припада секцији *Cerris*, унутар подрода *Euquercus*.

Род *Quercus* L. је врло значајан и богат род фамилије *Fagaceae*. Садржи око 300 листопадних и зимзелених врста дрвећа или ређе жбуња, са ареалом углавном у северној умереној зони. Храст лужњак (*Quercus robur* L.) је листопадно дрво које достиже висину до 50 m, пречник преко 2,5 m (до око 6 m) и старост до 2000 година. Коренов систем се у младости одликује жилом срчаницом која иде до дубине од 2 m. Жилу срчаницу, која касније заостаје у порасту, замењују бочне жиле. Крошња је врло граната, широка, са јаким, неправилним, кривим и коленасто савијеним гранама. Кора на младом стаблу је глатка, а око 20 до 30 година почиње да пуца подужно. Кора старих стабала је вијугаво испуцала уздужним дубоким и попречним плитким браздама. Младе гранчице више-мање угласте, голе. Пупољци су јајасто-округласти, полутупи, већином петоугласти. Лист објајаст или објајасто-дугуљаст, на врху туп, округласт или угнут, док је основа округласта или уваста, несиметрична. Младо лишће длакаво, али убрзо оголи са обе стране. Ретко је мало длакаво на наличју. По ободу са 4 или 5 (до 8) пари неједнаких, асиметричних, тупих и округластих режњева и широким урезима. Петелјка дуга од 3 до 5 (до 10) mm, гола. Мушке ресе висеће, дуге од 2 до 5 cm. Женски цветови су скупљени (до 5 заједно) на танкој петелјци. Петелјка плода је дуга од 3 до 8 (до 16) cm, танка, гола, са 1 до 3 (до 5) плодова. Цвета са листањем (април-мај). Жир сазрева крајем септембра или почетком октобра. Купула покрива 1/3 до 1/2 жира. Љуспе на купули размакунте, широке и нешто маљаве. Жир је по величини и облику варијабилан, обично издужено-јајаст, дуг од 20 до 40 mm, ретко до 50 mm. Зрео је светлосмеђ или жућкаст. Ареал лужњака је веома широк. Распрострањен је од Урала, Кавказа и Каспијског мора, на северу од Шкотске и Скандинавије до у северну Африку. У Пиринејима иде до 1200 m, Апенинима до 1100 m у централним Алпима се местимично пење преко 1200 m. Распрострањен је у западној и источној Европи, тј. у атланској и континенталној клими. Расте обично у равницама и долинама на дубоком, пешчаном или иловастом, плодном, свежем или влажном земљишту, које је понекад и повремено плављено. Може да расте и на земљиштима која на површини нису плодна, а која у дубљим слојевима садрже довољно храњивих материја и воде. На плитком и сувом земљишту не расте. Среће се и на киселим земљиштима, на којима веома слабо успева. Може да поднесе знатне концентрације соли у земљишту, те га отуда има и на блажим слатинама, у степским подручјима на чернозему (Панонија, руске степе и др.). у доба вегетације осетљив је на стајаћу воду. Има дуг вегетациони период. У овоме показује велику пластичност, с обзиром да се јавља и у северној Африци и у јужној Скандинавији. У младости прирашћује споро и подноси засену. У зрелим састојинама крошње су слободне и склоп је редак (врста светлости). Осетљив је на касне мразеве, али може да издржи високе температуре. Отпоран је према ветру и диму. Има јаку изданачку снагу, па се поред састојина семеног порекла среће и велики број вегетативног порекла. Стабла изданачког порекла почињу да плодносе већ око двадесете године, стабла семеног порекла на слободи око педесете, а у склопу око осамдесете године. Лужњак плодноси сваке треће до пете године. Најбоље лужњакове шуме су славонске шуме, познате због свог квалитетног дрвета у читавом свету. Налазе се у подножју реке Саве и њених притока, на алувијалном, песковито-иловастом или глинастом плодном земљишту, на терну који се карактерише релативно високим нивоом подземне

воде, а на многим местима и повременим плављењем. На подручју Србије лужњак улази као едификатор у асоцијацију *Querceto-Fraxinetum serbicum* Rudski (српска шума лужњака и јасена). Мање површине ових шума се налазе у долини Мораве и њених притока. С обзиром на широк ареал лужњак је полиморфна врста. Издвојен је и описан велики број нижих систематских категорија, међу којима су и следеће: *Q. robur* var. *tardifolia* Čern. – храст „зимњак“ и *Q. robur* var. *praesox* Čern. – храст „летњак“. Први варијетет расте на нижим, влажнијим теренима, а други на вишим, сувљим. Крајње форме ових варијетета разликују се у пролетњем кретању за три до пет недеља. Од интересантих форми за примену у пејзажној архитектури издваја се *Q. r.* var. *fastigiata* Spach са пирамидалним хабитусом (Јовановић, 1967).

Слика 2: Положај СП «Стабла храста лужњака на Палићу» (картограф: Д. Чалакић, извор: <http://maps.google.com/>)

Дрворед у Улици Беле Бартока је хомогене структуре. Састоји се од тринаест стабала храста лужњака.

Дрворед у Улици Петефи Шандора чини девет стабала храста лужњака.

Дендрофлора на Тргу Мађар Ласла

Стабала храста лужњака представљају темељну дендролошку вредност Трга Мађар Ласла. На парцели Трга има девет стабала храста лужњака. У спрату дрвећа и жбуња на Тргу присутно је укупно 20 таксона. Од вредних примерака забележена су стабла је црног бора (*Pinus nigra* Arn.) сађена у мањим групама или солитерно, претежно у североисточном делу око игралишта, као и више солитерних стабала млеча (*Acer platanoides* L.) и липе (*Tilia tomentosa* Mch.). Поред тога, присутан је орах (*Juglans regia* L.), џанарика (*Prunus cerasifera* Ehrh.), црвенолисна шљива (*Prunus cerasifera* var *atropurpurea* Jaeg.), дивљи кестен (*Aesculus hippocastanum* L.), багрем (*Robinia pseudoacacia* L.), гледичија (*Gleditsia triacanthos* L.), маклура и друге врсте. У спрату жбуња заступљене су: руже (*Rosa* sp.), хибискус (*Hibiscus syriacus* L.), црвени бисерак (*Symphoricarpos orbiculatus* Mch.), јоргован (*Syringa vulgaris* L.), махонија (*Mahonia aquifolium* (Pursh) Nutt.), као и подраст багрема, гледичије и маклуре.

Табела 8: Дендрометријске карактеристике и валоризација стабала храста лужњака на Палићу, Млађеновић, 2011

бр.	врста	висина m	обим cm	ширина крошње m	отворена трулеж дебла	отворена трулеж дебљих грана	сломљене гране	суве гране	суховрхост	исечене дебље гране	фито. и енто. оштећења	витапност	декоративност	запажања и мере заштите
ТРГ МАЂАР ЛАСЛА														
1	<i>Quercus robur</i> L.	23	328	22			*	**		*		3	3	
2	<i>Quercus robur</i> L.	22,3	304	22				*		**		3	3	
3	<i>Quercus robur</i> L.	21	216	19,2						**		3	3	
4	<i>Quercus robur</i> L.	23	318	19,5			*					4	4	
5	<i>Quercus robur</i> L.	21	295	18,7			*	*				3	3	
6	<i>Quercus robur</i> L.	23	318	23			*	*		*		3	4	
7	<i>Quercus robur</i> L.	19,1	202	16,6								4	4	млађе стабло, уклонити трновац испод крошње
8	<i>Quercus robur</i> L.	23,9	340	26			*	*		**		4	4	оштећен неправилним резивањем
9	<i>Quercus robur</i> L.	22,1	318	18,7			**	*		***		4	4	

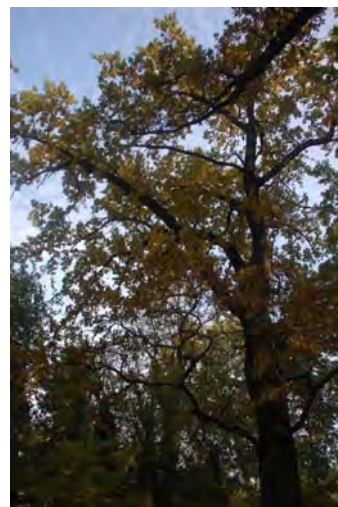
бр.	врста	висина m	обим cm	ширина крошње m	отворена трулеж дебла	отворена трулеж дебљих грана	сломљене гране	суве гране	суховрхост	исечене дебље гране	фито. и енто. оштећења	виталност	декоративност	запажања и мере заштите
УЛИЦА БЕЛЕ БАРТОКА														
31	<i>Quercus robur</i> L.	14	186	6			*	**		***		2	2	крошња у горњој 1/4 дебла
10	<i>Quercus robur</i> L.	16,2	212	11			*	*		***		3	3	
11	<i>Quercus robur</i> L.	16	277	14,2	**		*	**	***	**		2	2	удар грома, заменити
12	<i>Quercus robur</i> L.	16	249	12,4				*		**		3	3	бршљан, оштећење дебла у горњој 1/3
13	<i>Quercus robur</i> L.	15	256	10,5				**		**		3	3	неправилно дебло
14	<i>Quercus robur</i> L.	15,5	300	16,3						**		4	4	најлепши примерак у улици
15	<i>Quercus robur</i> L.	15	231	10,4					***	**		2	2	заменити
16	<i>Quercus robur</i> L.	14,5	262	15			*	**		**		3	3	асиметрична крошња, резивање
17	<i>Quercus robur</i> L.	14	228	13,1				*		**		3	3	неправилно дебло
18	<i>Quercus robur</i> L.	16	250	10,1				*		**		3	4	
19	<i>Quercus robur</i> L.	15,3	281	12,4						***		3	3	последнице удара грома
20	<i>Quercus robur</i> L.	15	227	11,2				*		**		3	4	
21	<i>Quercus robur</i> L.	15,5	253	15,2					*	**		4	4	

бр.	врста	висина m	обим cm	ширина крошње m	отворена трулеж дебла	отворена трулеж дебљих грана	сломљене гране	суве гране	суховрхост	исечене дебље гране	фито. и енто. оштећења	виталност	декоративност	запажања и мере заштите	
УЛИЦА ПЕТЕФИ ШАНДОРА															
22	<i>Quercus robur</i> L.	19,4	272	17,1						**			4	4	
23	<i>Quercus robur</i> L.	19	273	16,9			*			*			5	5	
24	<i>Quercus robur</i> L.	22	317	16,5				**		*			4	5	
25	<i>Quercus robur</i> L.	22,5	242	15,3			*	*		**			3	4	бршљан
26	<i>Quercus robur</i> L.	20	228	13,1						*			4	4	
27	<i>Quercus robur</i> L.	22	290	17,6	*					**	карпофоре гљиве на деблу		3	4	
28	<i>Quercus robur</i> L.	19	232	12,9				*		**			3	3	оштећење коре при дну дебла, неправилно дебло
29	<i>Quercus robur</i> L.	21	325	16,9			*						3	3	неправилно дебло
30	<i>Quercus robur</i> L.	22	290	14,7						**			4	3	

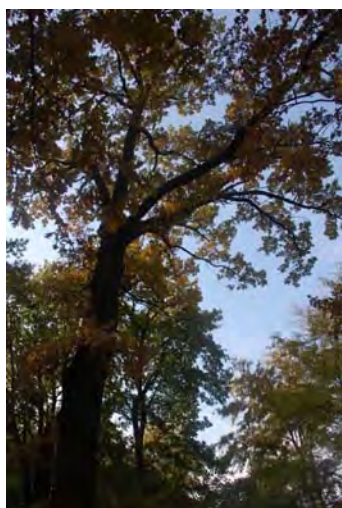
Стабла храста лужњака на Тргу Мађар Ласла

Слика 3: Стабло 1

Слика 4: Стабло 2

Слика 5: Стабло 3

Слика 6: Стабло 4

Слика 7: Стабло 5

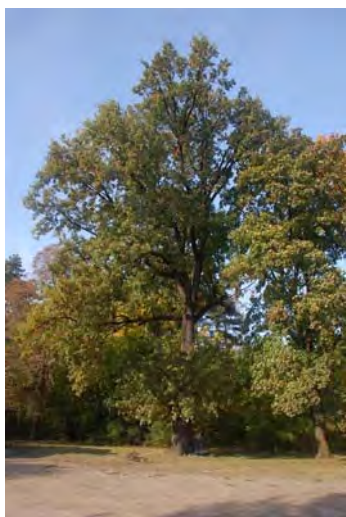
Слика 8: Стабло 6

Слика 9: Стабло 7

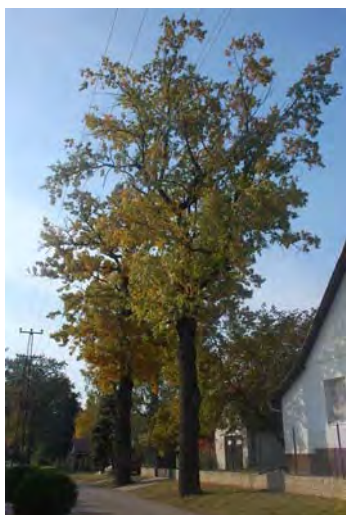

Слика 10: Стабло 8

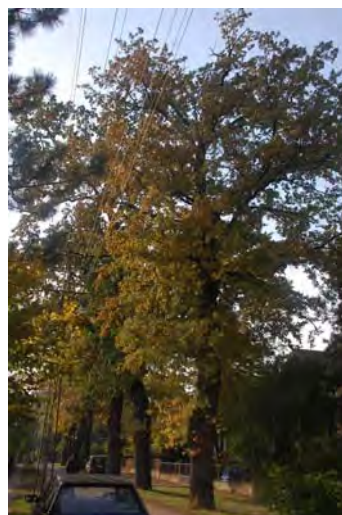

Слика 11: Стабло 9

Стабла храста лужњака у улици Беле Бартока

Слика 12: Стабла 10 и 11

Слика 13: Стабла 12, 13 и 14

Слика 14: Стабло 14

Слика 15: Стабло 15

Слика 16: Стабло 18 у првом плану, стабла 17 и 16 у позадини

Слика 17: Стабла 19 и 20

Слика 18: Стабло 21

Стабла храста лужњака у улици Петефи Шандора

Слика 19: Стабло 22

Слика 20: Стабло 23

Слика 21: Стабло 24

Слика 22: Стабло 25 у првом плану, стабла 26 и 27 у позадини

Слика 23: Стабло 28

Слика 24: Стабла 29 и 30

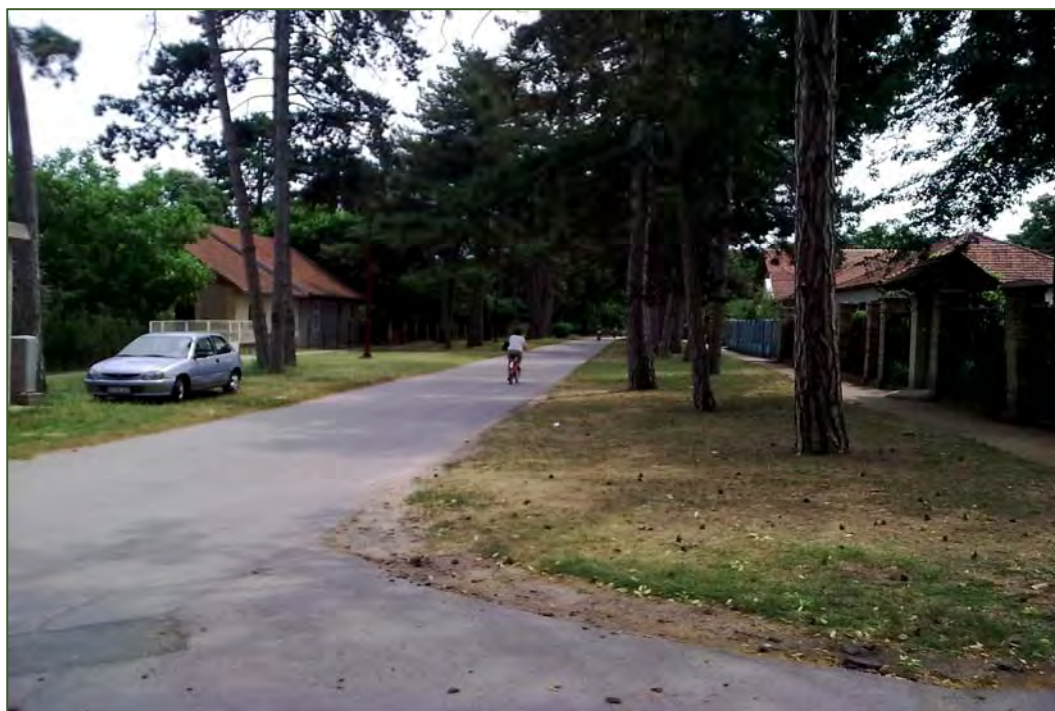
II 2. ПРЕДЕОНЕ ОДЛИКЕ

СП «Стабла храста лужњака на Палићу» представља елемент културног предела. Налази се у северном, рубном делу насеља Палић, у грађевинском реону, на који се надовезују природни предели Суботичке пешчаре. На југу је Палићко језеро са Великим парком и Омладинско језеро. СП «Стабла храста лужњака на Палићу» се налази унутар границе Бање «Палић», а улице Беле Бартока и Петефи Шандора у граници заштићеног историјског језгра Палића (извор: Генерални план Суботица – Палић до 2020, ЈП «Завод за урбанизам општине Суботица»). У овом делу насеља заступљене су куће, односно породично становање. Већином приземни објекти са двориштима. У мирном амбијенту насеља очувале су се наслеђене вредности - старе виле окружене вртovima богатим украсним растињем по којима је бања препознатљива и атрактивна. У појединим улицама задржана је гранитна коцка као коловозни застор.

Као што је то случај са простором у границама заштите, и суседне улице су плански уређене применом претежно високог дрвећа. Ту се издваја Зеленгорска (сл. 25) и улица Орбанфалва (сл. 26) са широким појасом линијског зеленила у ком доминира црни бор (сл. 27).

Слика 25: Зеленгорска улица на Палићу

Слика 26: Улица Орбанфалва на Палићу

Слика 27: Црни бор у улици Орбанфалва на Палићу

Зеленило овог дела насеља има значајну улогу у побољшању микроклиматских услова средине, односно заштитну функцију у односу на стабла храста лужњака као темељну ботаничку вредност простора.

Доминанте у пределу чини високо дрвеће, између осталих и стабла храста због импозантних димензија.

Слика 28: Стари храст у улици Петефи Шандора на Палићу

II 3. СТВОРЕНЕ ОДЛИКЕ

II 3.1. Културно-историјско наслеђе

Стабла храста лужњака на Палићу која се стављају под заштиту као споменик природе засађена су пре више од једног века. Дрвореди се налазе у граници заштићеног историјског језгра Палића. Линејски распоред стабала указује да су стабла сађена, а вероватно самим тим и за ту сврху однегована у расадничкој производњи. Стабла на тргу су слободно распоређена у простору. Одабир врсте у датим природним условима, линејски распоред стабала у дрворедима као и садња или задржавање солитерних примерака на травној површини трга су доказ планске садње у циљу уређења насеља. Ипак, због уских профила улица, након једног века очигледно је да су стабла прерасла положај. На тргу се да приметити да пространство за раст и већа незастрта површина погодују овој врсти. Квалитет и учесталост примене биотехничких мера неге и заштите током дужег низа година имају утицај на виталност и декоративност стабала. Такође је веома битан аспект однос човека према окружењу. Опстанак

храстова у улици Беле Бартока, Петефи Шандора и на Тргу Мађар Ласла читавог века зависи и надаље ће зависити директно од бриге надлежних из општинске управе и комуналног предузећа. Позитивним ставом, односно свешћу о потреби за очувањем квалитета животне средине, и појединац доприноси очувању природних елемената предела у ком живи. Због тога је свест појединца, локалне самоуправе, невладиног сектора и других заинтересованих страна важан фактор у спровођењу заштите природе. СП «Стабла храста лужњака на Палићу» такође представљају и културно-историјско наслеђе обзиром на утицај човека од момента прозводње садница у хортикултури, примене и неговања током периода дужег од сто година.

II 3.2. Насеља и инфраструктура

Насеље Палић улази у обухват Града Суботица. Према Генералном плану Суботица – Палић до 2020. године на овом простору заступљено је породично становање средњих густина (50-100 становника). Споменик природе се налази у урбанистичкој зони 20 – Палић.

Од инфраструктуре у границама заштићеног подручја у Генералном плану су приказане вреловодна и гасоводна мрежа у улицама Беле Бартока и Петефи Шандора и ободом Трга Мађар Ласла. Систем снабдевања водом и електроенергетска мрежа пролазе улицом Беле Бартока. КДС мрежа иде кроз Беле Бартока, пролази Тргом и делом кроз Петефи Шандора. Канализација иде само испод асфалтираног пута на Тргу.

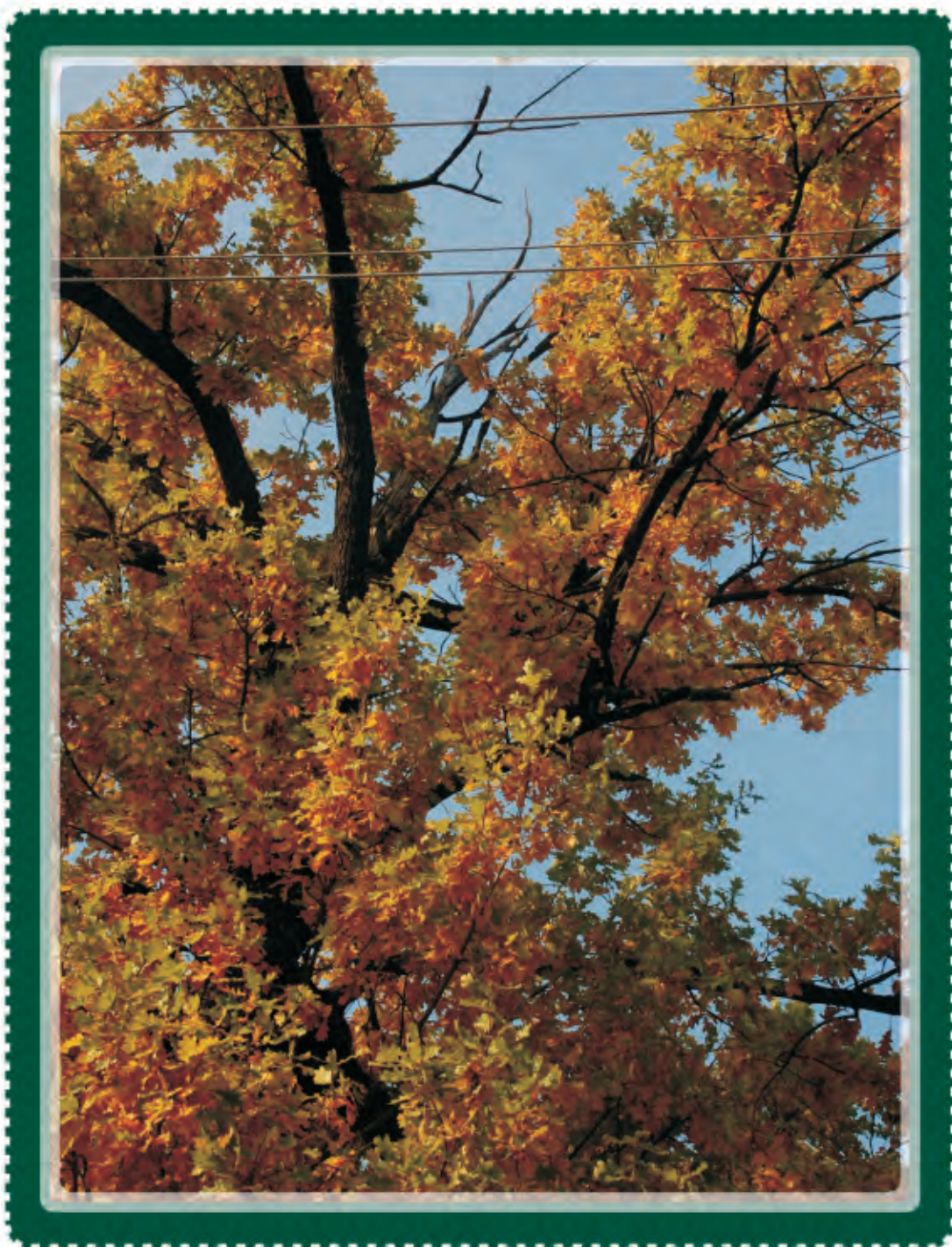
II 3.3. Постојећа просторно-планска и пројектна документација

У Генералном плану Суботица – Палић до 2020. године дрвореди у улицама Беле Бартока и Петефи Шандора издвојени су за заштиту.

Према Генералном плану потребно је задржати постојеће зеленило, очувати што више постојећу вегетацију и уградити у структуру насеља у циљу формирања система зеленила. Избор садног материјала треба спровести аутохтоним врстама адаптираним на владајуће климатске и педолошке услове. Услови за подизање, реконструкцију, попуну, одржавање и заштиту јавних зелених површина су дефинисани Одлуком о јавним зеленим површинама („Сл. лист СО Суботица“, бр. 16/96; 4/99; 13/2000 и 30/2001).

Историјат истраживања

За потребе Завода за урбанизам и геодезију Суботица, а у циљу израде елабората «Заштита хортикултурних објеката Суботице и Палића» (Кладек, 1980) валоризована је дендрофлора. Као један од предлога за заштиту издвојена је група од десет стабала храста лужњака на тадашњем Тргу Анђе Ранковић, на катастарској парцели 355 К.О. Палић. Данас је то Трг Мађар Ласла. Такође наводе се и дрвореди храста лужњака у улицама Беле Бартока и Петефи Шандора.

III ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПОДРУЧЈА

III ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПОДРУЧЈА

III 1. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПОДРУЧЈА

Оцену стања животне средине на подручју града Суботица даје Завод за јавно здравље Суботица. Мониторинг квалитета стања ваздуха на територији града Суботица у периоду јануар 2010. – децембар 2010. године показао је да је дошло до смањења загађености ваздуха у односу на претходни период. Просечне концентрације сумпор-диоксида, чађи и азот-диоксида су смањене у односу на претходни период. Измерене концентрације сумпор-диоксида и азот-диоксида у односу на граничне вредности су релативно ниске, док су концентрације чађи ниске. Прекорачење граничне вредности имисије сумпор-диоксида и азот-диоксида није забележено. Током периода испитивања на територији града Суботица од укупно 1727 измерених концентрација чађи 62 (3,59%) је било изнад дозвољене граничне вредности од $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$, односно законски прописане толерантне вредности од $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Током 2009. године од 1569 мерења било је 137 прекорачења (8,73%). У периоду испитивања у узорцима аероседимената од нормираних тешких метала олово, кадмијум и никал нису забележени на територији Суботице, док на Палићу присуство олова, кадмијума и никла није ниједном евидентирано. Може се закључити да на територији града Суботица аерозагађење првенствено потиче од саобраћаја током читаве године, као и дифузних тачкастих извора у зимском периоду. Обрађени подаци односе се на дневне (двадесетчетверочасовне) узорке, што значи да су могућа краткотрајна, епизодна загађења са знатно вишим концентрацијама. Овакво стање може иритирајуће деловати, нарочито ако су и метеоролошки услови неповољни.

У циљу побољшања квалитета ваздуха оцењено је да на територији града Суботица треба више пажње посветити чишћењу и прању улица, неговању и проширивању зелених површина, садњи заштитног зеленог појаса поред саобраћајница, претварању запуштених и коровом зараслих парцела у паркове и дечја игралишта и санацији дивљих депонија (Завод за јавно здравље Суботица, 2011).

III 2. ФАКТОРИ УГРОЖАВАЊА

Угроженост Споменика природе «Стабла храста лужњака на Палићу» огледа се у утицају разних фактора, од којих главне угрожавајуће факторе представљају:

- подземна инфраструктура која пролази кроз коренов систем стабала,
- смањење површине под зеленилом,

- изостанак и неправовремено спровођење мера неге и заштите,
- непланска изградња,
- могућности настанка и ширења пожара и др.

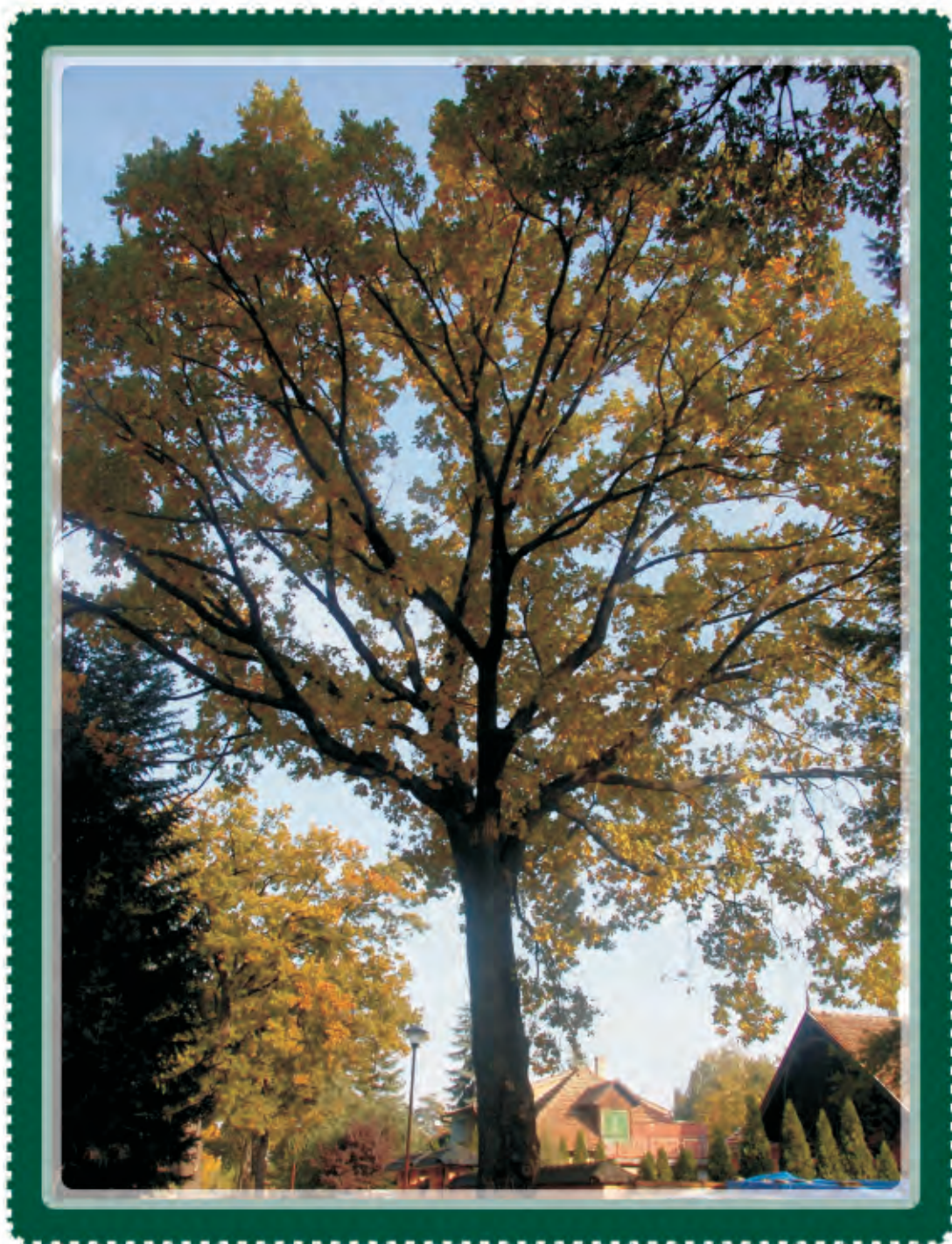
СП «Стабла храста лужњака на Палићу» је изложен деградационим процесима због чега је укупна функционалност и декоративност смањена. Највише је изражен негативан утицај инфраструктуре која пролази кроз коренов систем стабала.

Тренутно стање угрожености заштићеног подручја се огледа у утицају разних фактора чији је интензитет приказан у таб. 9. Све активности имају негативан утицај и треба их забранити или ограничити. Интензитет утицаја зависи од степена контроле активности у заштићеном подручју и спровођења мера заштите, тј. квалитета управљања и може се мењати током времена. Неадекватно управљање може довести до повећања утицаја неких активности у одређеном моменту и нарушавања темељних вредности заштићеног подручја.

Табела 9: Угрожавајући фактори и утицаји на СП «Стабла храста лужњака на Палићу» унутар граница заштите и у непосредном окружењу:

Угрожавајући фактори	Интензитет	Утицај
Болести и штеточине	низак	негативан
Непланско хортикултурно уређење	низак	негативан
Неадекватно и неправовремено спровођење мера неге и заштите	средњи	негативан
Утицај временских непогода на виталност стабала	средњи	негативан
Непланско грађевинско уређење	низак	негативан
Непланско уклањање стабала	низак	негативан
Инвазивне врсте	средњи	негативан
Инфраструктура	низак	негативан
Механичка оштећења дрвећа изазвана људским фактором	низак	негативан
Утицај свих угрожавајућих фактора на визуелни доживљај целине	низак	негативан

Обзиром на резултате анализе угрожавајућих фактора, треба забранити непланско уклањање стабала, непланско грађевинско уређење, непланско хортикултурно уређење и механичко оштећење дрвећа узроковано људским фактором. Утицај временских непогода на виталност стабала не може се предвидети. Треба ограничити постављање инфраструктуре према посебним условима заштите природе како би се смањило негативан утицај радова на стабла. Третирање стабала против болести и штеточина законски је ограничено.

IV ВРЕДНОВАЊЕ И ТЕМЕЉНЕ ВРЕДНОСТИ ПРИРОДНОГ ДОБРА

IV ТЕМЕЉНЕ ВРЕДНОСТИ ПРИРОДНОГ ДОБРА

Вредновање природних вредности подручја извршено је на основу:

1. суштинских својстава подручја,
2. функције и значаја подручја.

IV 1. СУШТИНСКА СВОЈСТВА ПОДРУЧЈА

Суштинско својство СП «Стабла храста лужњака на Палићу» представља дендролошка, односно хортикултурна вредност.

На основу темељних феномена и/или посебних вредности као и значаја појединачног темељног феномена, валоризован је СП «Стабла храста лужњака на Палићу», према следећим критеријумима:

- аутентичност и аутохтоност,
- репрезентативности,
- интегралност,
- пејзажне атрактивности;
- старости;
- очуваности подручја.

СП «Стабла храста лужњака на Палићу», поседује:

Аутентичност и аутохтоност

Храст лужњак је аутохтона врста у нашој земљи. Већи број стабала је типичног хабитуса за своју врсту, широко развијене крошње са коленастим гранама, добре виталности и велике декоративности. Ови дрвореди су настали пре око стотину година, у циљу уређења овог дела Палића. Аутентични су по свом просторном распореду и старости.

Интегралност

СП «Стабла храста лужњака на Палићу» састоји се од стабала која су у два улица интегрисана у дрвореди и солитерних стабала на тргу. Континуитет дрворедног засада је у мањој мери нарушен у улици Беле Бартока изостанком неколико примерака, док је дрворед у улици Петефи Шандора задржано неколико стабала. Индивидуе храста лужњака на Тргу Мађар Ласла представљају темељну дендролошку вредност трга. Стара стабла храста

лужњака су интегрисана у систем зеленила насеља Палић у ком због својих функционалних и естетских одлика заузимају значајно место.

Пејзажну атрактивност

СП «Стабла храста лужњака на Палићу» одликује се атрактивношћу током читаве године. Моћна столетна стабла широко разгранате круне делују декоративно у вегетационом периоду, у јесен када лишће мења боје и опада, као и зими када су гране јасно видљиве. Стара стабла храста лужњака су вредан елемент пејзажне структуре Палића. Применом врста жбуња различите спратовности (високе, средње и ниске) на зеленој површини трга, атрактивних у различитим аспектима, значајно би се повећала пејзажна атрактивност простора.

Старост

СП «Стабла храста лужњака на Палићу» потиче са почетка XX века. Правилном негом омогућује се трајност стабала. Старост стабала у дрворедима је преко 105 година. Обзиром на чињеницу да су прсни пречници стабала на тргу већи него код стабала у дрворедним засадима, може се претпоставити да су стабла на тргу приближно исте или веће старости у односу на дрворедне примерке.

Очуваност

Стабла храста лужњака на Палићу су добро очувана захваљујући нези и одржавању дужем од једног века.

* * * * *

Због аутентичности, интегралности, пејзажне атрактивности, старости, и очуваности СП «Стабла храста лужњака на Палићу», предлаже се за заштиту као заштићено подручје локалног значаја (III категорија).

IV 2. ФУНКЦИЈА И ЗНАЧАЈ ПОДРУЧЈА

---

1. Допринос подручја очувању биолошке разноврсности

Столлетна стабла храста лужњака доприносе биолошкој и предеоној разноврсности подручја Палића. У крошњама се гнезде многе врсте птица. Поред самих стабала, травни покривач и земљиште обезбеђују услове за живот великом броју организама.

2. Културно историјски

Стабла храста лужњака на Палићу представљају биолошку компоненту културног предела историјског језгра Палића и Бање «Палић». Хортикултурно уређење бањског простора током више од 150 година сведочи о култури живљења и свести о потреби унапређења стања животне средине човека током историјског развоја предела.

3. Васпитно-образовни

Обзиром на значај врсте могуће је планирати спровођење едукативних програма у циљу упознавања са екологијом храста лужњака, повећања свести за потребом очувања зелених површина, посебно одржавања дрвореда у улицама којима у неким местима у Војводини није посвећена пажња или су уништени. Простор Трга пружа могућност за организовање радионица на отвореном.

4. Научни значај

Стара стабла храста лужњака на Палићу могу имати значај за научни рад из области хортикултуре, биологије, екологије и др.

5. Естетска функција

Столетна стабла храста лужњака оплемењују пејзаж у сваком аспекту године, а посебно зеленим колоритом у вегетационом периоду. Храст лужњак је један од највреднијих и најлепших европских лишћара, а ова се стабла истичу својим димензијама и спадају међу највредније примерке дендрофлоре насеља Палић. Естетика врсте је посебно изражена код солитерних индивидуа и индивидуа у дрвореду на међусобном већем растојању, чија је круна широка и правилно формирана. Својом архитектуром стабла храста се издвајају као темељни чиниоци у формирању слике предела.

IV 3. УГРОЖЕНОСТ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Од свих угрожавајућих фактора који утичу на СП «Стабла храста лужњака на Палићу» највише је изражен утицај инфраструктуре. Обзиром да се стабла налазе у стамбеној зони насеља, није могуће забранити постављање инфраструктурних водова. Стога је оно ограничено мерама заштите и биће могуће према посебним условима заштите на начин да се негативан утицај сведе на најмању могућу меру.

IV 4. ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ЗАШТИТУ

Анализом стања природних и створених вредности СП «Стабла храста лужњака на Палићу», на основу суштинских својстава, функције и значаја које овај објекат има, као и угрожености, утврђено је да испуњава услове за стављање под заштиту као ЗАШТИЋЕНО ПОДРУЧЈЕ ЛОКАЛНОГ ЗНАЧАЈА – III КАТЕГОРИЈА.

V РЕЖИМИ ЗАШТИТЕ

V РЕЖИМИ ЗАШТИТЕ

«Стабла храста лужњака на Палићу» издвојена су за стављање под заштиту као споменик природе III категорије.

На основу одредби Закона о заштити природе («Сл. Гласник РС», бр. 36/09, 88/10 и 91/10) споменик природе је мања неизмењена или делимично измењена природна просторна целина, објекат или појава, физички јасно изражен, препознатљив и/или јединствен, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидрографских, ботаничких и/или других обележја, као и људским радом формирана ботаничка вредност од научног, естетског, културног или образовног значаја.

Споменик природе може бити геолошки (историјскогеолошко-стратиграфски, палеонтолошки, петролошки, седиментолошки, минералошки, структурногеолошки, хидрогеолошки и други), геоморфолошки, спелеолошки (пећина, јама и друго), хидролошки (цео или део водотока, слап, језеро, тресава и друго), ботанички (ретки или значајни примерци биљног света, појединачно стабло или скупина стабала, дрвореди, паркови, арборетуми, ботаничке баште и друго).

Према члану 31 Закона о заштити природе „на споменику природе забрањене су све радње и активности које угрожавају његова обележја и вредности, а мере заштите споменика природе и начин његовог коришћења, ближе се одређују актом о проглашењу заштићеног подручја“.

Основни циљ заштите СП «Стабла храста лужњака на Палићу» је да се обезбеди редовно одржавање стабала и целокупног заштићеног простора и да се спроводе мере у циљу унапређења стања.

Режим заштите јесте скуп мера и услова којима се одређује начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног природног добра.

Одређивање степена режима заштите извршено је у односу на постојећу вредност. На заштићеном подручју СП «Стабла храста лужњака на Палићу» успоставља се режим заштите III степена.

У режиму заштите III степена могуће је селективно и ограничено коришћење природних ресурса, управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра, одрживо коришћење, уређење објеката културно-историјског наслеђа, очување традиционалних делатности локалног становништва, развој инфраструктуре усклађене са вредностима, потенцијалима и капацитетима заштићеног простора намењене развоју еколошког, здравственог, рекреативног и осталих видова туризма у складу са принципима одрживог развоја.

ЗАБРАЊЕНО ЈЕ

- ✗ предузимање свих радова који би имали за последицу нарушавање виталности стабала на заштићеном подручју;
- ✗ нарушавање континуитета дрвореда;
- ✗ оштећење стабала (ломљење, кидање, уништавање);
- ✗ уклањање, уређење и садња дендрофлоре осим на основу плана управљања, пројекта хортикултурног уређења и услова завода;
- ✗ предузимање свих радова који нису у складу са заштитом, а који би узроковали нарушавање пејзажне вредности или довели до деградације заштићеног подручја;
- ✗ паљење ватре;
- ✗ укуцавање рекламних табли, металних делова и друге сличне непримерене радње које нарушавају кондицију и декоративност стабала;
- ✗ одлагање или насипање ма каквог материјала уз дебло;
- ✗ бацање и депоновање смећа ван контејнера, као и свих врста отпадних материја.

ОГРАНИЧАВА СЕ

- изградња на објекте за потребе уређења зелене површине (вртна сенила, салетле, платои, надстрешнице, дечија игралишта, вртни базени, стазе, мобилијар, и сл.) и инфраструктуру, по посебним условима заштите природе;
- употреба хемијских средстава на употребу у случајевима и на начин предвиђен законом;
- обављање научно - истраживачких, образовних, информативно - пропагандних и других активности на она која не угрожавају природне и створене вредности.

МЕРЕ ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА

- ✓ редовно одржавање споменика природе спровођењем биотехничких мера (мера неге и заштите) стабала у целини: редовно уклањање сувих грана и уз обавезно премазивање реза фитобалзамом или арбоколом, предузимање мера заштите биљака од ентомолошких и фитопатолошких оштећења, прихрана по потреби, одржавање травњака, санитарна сеча, дендрохирургија, уклањање самониклог подраста и корова, постепена замена сувих и престарелих стабала квалитетним школованим садницама храста лужњака (*Quercus robur* L.) у дрворедима, израда мануала валоризације свих стабала, праћење здравственог стања, и друге биотехничке мере;
- ✓ задржавање постојеће травне површине трга;
- ✓ задржавање травне површине у профилима улица између пута и тротоара у складу са условима заштите природе;
- ✓ ревитализација и уређење у складу са условима заштите природе.

МЕРЕ УНАПРЕЂЕЊА И ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ Споменика природе «Стабла храста лужњака на Палићу» подразумевале би израду пројектно-техничке документације у циљу ревитализације и уређења заштићеног подручја према условима заштите природе.

**VI КОНЦЕПТ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊА И
МОГУЋЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА**

VI КОНЦЕПТ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊА И МОГУЋЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

VI 1. КОНЦЕПТ ЗАШТИТЕ

Генерални концепт заштите, унапређења и одрживог развоја СП «Стабла храста лужњака на Палићу» произилази из потребе за очувањем стогодишњих дрвореда и солитерних стабала храста лужњака у насељу Палић. На тај начин омогућава се очување зелених површина. Очување старих дрвореда смањује микроклиматске промене као нпр. утицај дувања ветрова у насељу и топлоту током лета.

Генерални концепт заштите усмерен је на очување постојећих вредности. Заштитом се обезбеђује примена адекватних мера одржавања, очување и унапређење и дају се смернице за даљи развој и уређење простора.

VI 2. СМЕРНИЦЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ

- Сачувати постојећа здрава, квалитетна стабла.
- Планирати замену престарелих, девитализованих стабала квалитетним, школованим садница исте врсте.
- Предвидети санацију вредних старих стабала методама дендрохирургије.
- Планирати садњу декоративног шибља које немају инвазиван карактер и перена.
- Планирати пејзажно-архитектонско уређење простора трга.

VI 3. МОГУЋЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

СП «Стабла храста лужњака на Палићу» треба очувати и унапредити. Заштићено подручје треба да се развија као јавна зелена површина. Изградњу треба ограничити на вртно-архитектонске објекте, постављање мобилијара и неопходне инфраструктуре у циљу обogaћивања садржаја заштићеног подручја, а који неће имати негативан утицај на његову темељну вредност. Просторну и планску документацију ускладити са актом о заштити и условима заштите.

VI 4. АНАЛИЗА ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

Анализа заинтересованих страна је значајан сегмент учешћа јавности у сваком пројекту заштите, чији је циљ утврђивање заинтересованих страна са којима се може сарађивати у правцу постизања заједничких резултата и напретка у оквиру пројекта, или предвидети могуће проблеме и претње циљевима пројекта, што отвара могућност да оне на време буду отклоњене. Она је средство које се користи за утврђивање и разумевање оних који имају интерес или удео везано за пројекат заштите природе (WWF, 2007). Анализом заинтересованих страна у оквиру студије заштите природног добра, долази се до неопходних сазнања о могућностима сарадње и преговарања са онима чији су интереси непосредно или посредно везани за заштиту подручја. Тиме се у оквиру студија заштите предвиђају основе за будуће разумевање, сарадњу или разрешавање и превенцију конфликта. Ово представља важан корак у остварењу програма заштите природе, и то у правцу отварања реалних перспектива одрживог развоја и дугорочног очувања природних вредности и ресурса. Заинтересоване стране, су лица (појединци) или групе (локалне заједнице, владине агенције или корпоративне организације и друге бројне интересне групе) које су погођене, или имају потенцијални утицај на исход пројекта (Кицошев и сар, 2011).

Све парцеле у обухвату граница СП «Стабла храста лужњака на Палићу», су у државном власништву, корисник је Град Суботица. Поред локалне самоуправе Града Суботица, заинтересовану страну чине и власници и корисници стамбених објеката у окружењу, државне институције (Покрајински завод за заштиту природе, Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине) и други.

Кључне заинтересоване стране, са њиховим потенцијалним позитивним и негативним утицајима на природно добро СП «Стабла храста лужњака на Палићу», приказане су у табели 10.

Табела 10: Анализа заинтересованих страна на простору СП «Стабла храста лужњака на Палићу»

Утицај	Учинак за природно добро	Учинак за заинтересоване стране	Угрожавање природног добра	Ограничење за заинтересоване стране
Заинтер. страна				
Локална заједница	Унапређење биодиверзитета очувањем и ревитализацијом зеленила Промоција	Побољшање екоклиме и визуелних карактеристика, као и туристичке понуде; Повећане могућности за отварање нових радних места; Повећање разноликости и обима бањског туризма Промоција општине	Погоршање квалитета животне средине, смањене могућности за рекреацију и развој туризма	Ограничавање изградње; поштовање правила озелењавања

Утицај Заинтер. страна	Учинак за природно добро	Учинак за заинтересоване стране	Угрожавање природног добра	Ограничење за заинтересоване стране
Инвеститори	унапређење биодиверзитета очувањем и ревитализацијом зеленила промоција	побољшање еоклимe и визуелних карактеристика, као и туристичке понуде промоција бање олакшана и убрзана администрација због јасно дефинисаних мера заштите	смањење зелених површина загађење повећање буке	ограничавање изградње
Туристичке организације и посетиоци	допринос активностима Управљача повећањем прихода промоција	богатија туристичка понуда, ужитак у естетским вредностима, едукација;	могућност случајног уношења и инвазивних врста	поштовање правила понашања
Научна и стручна јавност	допринос мерама активне заштите (методе, мониторинг и сл.)	стицање нових сазнања/искустава	нема	контролисано и усмерено истраживање
Управљач	чување унапређење промоција побољшање односа са јавношћу	повећање прихода из накнада и могућност отварања нових радних места промоција и популаризација	деградација станишта и због недовољних/неодговарајућих мера активне заштите	нема
Државне институције и управни органи	стручна и финансијска помоћ промоција	олакшана и убрзана администрација због јасно дефинисаних мера заштите очување природе промоција	погоршање стања заштићеног подручја због недовољне и/или неодговарајуће финансијске и правне подршке	нема
Еколошка јавност	подршка заштити промоција	очување заштићеног подручја	нема	нема

VI 5. ДОКУМЕНТАЦИЈА О УСКЛАЂИВАЊУ ПОТРЕБА ЗАШТИТЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ СТРАНАМА

Након извршене валоризације простора и одређивања граница и мера заштите Споменика природе «Стабла храста лужњака на Палићу», Покрајински завод за заштиту природе је иницирао састанак са Градом Суботица који је одржан у Суботици, дана 14.12.2011. године (Извештај са састанка бр. 04-1588/3 од 28.12.2011). Стручни сарадник Покрајинског завода за заштиту природе је том приликом изнео предлог граница и свих мера заштите са циљем усклађивања потреба заштите са заинтересованим странама и изналажења што бољег компромисног решења. Присутни представници Града Суботица и ЈКП «Палић-Лудаш» су се усагласили са свим предлозима.

VII УПРАВЉАЊЕ

VII УПРАВЉАЊЕ

VII 1. НАЧИН УПРАВЉАЊА И ОБАВЕЗЕ УПРАВЉАЧА

Основна питања везана за управљање, коришћење и унапређење заштићених подручја регулисана су одредбама Закона о заштити природе («Сл. гласник РС», бр. 36/09, 88/10 и 91/10).

За свако природно добро које се ставља под заштиту доноси се посебан акт којим се проглашава заштита тога добра, утврђују мере и режими његове заштите и одређује правни субјект који ће спроводити прописане режиме заштите (у даљем тексту: управљач).

Управљач је дужан да заштиту спроводи у складу са одредбама закона, акта о заштити и плана управљања заштићеним подручјем.

Управљач доноси план управљања за период од десет година.

За одређена заштићена подручја, као што су нпр. појединачна стабла, дрвореди и сл. актом о проглашењу заштите може бити предвиђено да се план управљања доноси за краћи период.

Планом управљања одређује се начин спровођења заштите, коришћења и управљања заштићеним подручјем, смернице и приоритети за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице, имајући у виду потребе локалног становништва.

Сва правна лица, предузетници и физичка лица која обављају одређену делатност унутар граница заштићеног добра, дужна су да своју делатност обављају у складу са планом управљања.

План управљања садржи нарочито:

- приказ главних природних и створених вредности, као и природних ресурса;
- оцену стања животне средине заштићеног подручја;
- преглед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја;
- дугорочне циљеве заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја;
- анализу и оцену услова за остваривање тих циљева;
- приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности;
- приоритетне задатке научноистраживачког и образовног рада;

- планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора;
- просторну идентификацију планских намена и режима коришћења земљишта;
- активности на промоцији вредности заштићеног подручја;
- студијску (истраживачку), програмску, планску и пројектну документацију потребну за спровођење циљева и активности;
- облике сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности;
- активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене;
- финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђења.

Уколико се у току примене плана укаже за потребно, може се вршити његова ревизија у складу са прописаним мерама и режимима заштите.

Пре истека периода за који је план донет, мора се надлежном органу поднети извештај о његовом остваривању. Извештајем се анализира спровођење плана и остварени резултати.

На план управљања заштићеним подручјем које је проглашено актом надлежног органа јединице локалне самоуправе сагласност даје орган надлежан за послове заштите животне средине јединице локалне самоуправе, по претходно прибављеном мишљењу Покрајинског завода за заштиту природе (у даљем тексту: Завод).

Планови управљања остварују се годишњим програмима управљања. На програм управљања сагласност даје орган надлежан за послове заштите животне средине јединице локалне самоуправе.

Управљач је дужан да надлежном органу достави извештај о остваривању годишњег програма за претходну годину и годишњи програм управљања за наредну годину, до 15. децембра текуће године, а извештај о остваривању плана управљања најкасније 60 дана пре истека периода за који је план донет.

О предлогу плана управљања заштићеним подручјем управљач је дужан да обавести јавност.

Обавештавање јавности подразумева јавни увид у предложени план.

Јавни увид организује и спроводи управљач заштићеног подручја и траје 30 дана.

Управљач је дужан да обезбеди унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси, уз сагласност надлежног органа.

Правилник о унутрашњем реду доноси управљач уз сагласност надлежног органа јединице локалне самоуправе која је донела акт о заштити.

Правилником о унутрашњем реду утврђују се правила за спровођење прописаног режима заштите, а нарочито: начин понашања посетилаца и других корисника при кретању, боравку и обављању послова на заштићеном подручју; начин обављања делатности при коришћењу природних ресурса и простора за изградњу објеката; места, површине и објекти у којима се због очувања дивљих биљака и животиња и других вредности ограничава кретање или забрањује и ограничава обављање одређених радњи, као и трајање тих мера; врсте дивљих биљака и животиња чије је коришћење, односно брање, сакупљање и излов ограничено, као и начин и услови обављања тих радњи; услови заштите приликом обављања научних истраживања и образовних активности; места и услови за одлагање отпада; начин одржавања уредности и чистоће заштићеног подручја; поступак издавања сагласности и других аката корисницима од стране управљача; начин и организација чуварске службе, чувања заштићеног природног добра, опрема и средства неопходна за чување и одржавање; начин спровођења превентивних мера заштите од пожара, других елементарних непогода и удеса.

Актом о проглашењу заштићеног подручја ближе се утврђују садржај и начин доношења и оглашавања правилника о унутрашњем реду.

На заштићеном подручју забрањени су радови и активности, односно извођење пројеката, који оштећују, нарушавају и мењају особине и вредности због којих је подручје заштићено.

Влада може, у складу са законом, дозволити радове и активности, односно пројекте на заштићеном подручју, посебно из области енергетике, саобраћајне инфраструктуре, водoprивреде, пољoprивреде, туризма, спорта, рударства и заштите природе и животне средине чије је извођење забрањено прописаним режимима заштите, уколико се ради о пројектима од општег интереса и националног значаја.

За радове и активности, односно извођење пројеката на заштићеном подручју спроводи се поступак процене утицаја на животну средину, у складу са законом, уз обавезно прибављање акта о условима и мерама заштите природе.

За радове и активности, односно пројекте за које се не спроводи поступак процене утицаја на животну средину, а који могу имати утицај на вредности и обележја заштићеног добра, извођач радова, односно носилац пројекта, дужан је да од завода прибави акт о условима и мерама заштите природе, у складу са Законом о заштити природе (у даљем тексту: Закон).

Планиране радове и активности, односно извођење пројекта, носилац пројекта дужан је да писмено пријави управљачу заштићеног подручја. Управљач је у обавези да носиоца пројекта упозна са могућностима за обављање планираних радова на датој локацији, као и процедури која се мора спровести у случају да се захтевани радови могу изводити на заштићеном подручју.

Заштићена подручја могу се користити и посећивати на начин који не угрожава њихове вредности и спровођење заштите.

Коришћење и посећивање заштићеног подручја дозвољено је свима под једнаким условима, у складу са Законом и актом о заштити тог природног добра.

Ако би се коришћењем и посећивањем заштићеног подручја могла проузроковати опасност за његово очување, може се забранити или ограничити његово коришћење и посећивање.

Власник или корисник непокретности у заштићеном подручју дужан је да дозволи приступ одређеној природној вредности, ради задовољења научних, образовних, естетских, културних и рекреацијских потреба, на начин и под условима утврђеним актом о проглашењу заштићеног подручја.

Заштићеним подручјем управља правно лице (у даљем тексту: управљач), које испуњава стручне, кадровске и организационе услове за обављање послова очувања, унапређења, промовисања природних и других вредности и одрживог коришћења заштићеног подручја.

Изузетно, управљач може бити предузетник и/или физичко лице уколико се ради о заштићеном подручју мале површине и већинском приватном власништву на непокретностима.

Управљач се одређује/именује актом о проглашењу.

Орган надлежан за доношење акта о проглашењу може за потребе управљања једним или више заштићених подручја основати јавно предузеће, јавну установу или привредно друштво.

Испуњеност услова у погледу кадровске, техничке и друге оспособљености за обављање послова управљача у овом случају утврђује орган надлежан за послове заштите животне средине јединице локалне самоуправе, у поступку припреме предлога акта о проглашењу.

Министар прописује ближе услове у вези са условима које мора испуњавати управљач.

У циљу заштите и презентације природних вредности заштићеног подручја управљачу, када има својство правног лица, могу се доделити на коришћење непокретности у јавној својини, у складу са законом и прописима који уређују коришћење средстава у својини Републике Србије и добара од општег интереса.

У управљању заштићеним подручјем управљач, је дужан нарочито да:

- 1) чува заштићено подручје и спроводи прописане режиме заштите;
- 2) унапређује и промовише заштићено подручје;
- 3) доноси план управљања и акт о унутрашњем реду и чуварској служби утврђен актом о заштити;
- 4) обележи заштићено подручје, границе и режиме заштите у складу са посебним правилником о начину обележавања;
- 5) осигура неометано одвијање природних процеса и одрживог коришћења заштићеног подручја;
- 6) даје сагласност за обављање научних истраживања, извођење истражних радова, снимање филмова, постављање привремених објеката на површинама у заштићеном подручју и даје друга одобрења у складу са овим законом и правилником о унутрашњем реду и чуварској служби;
- 7) обезбеди надзор над спровођењем услова и мера заштите природе;
- 8) прати кретање и активности посетилаца и обезбеђује обучене водиче за туристичке посете;

- 9) води евиденције о природним вредностима и о томе доставља податке заводу;
- 10) води евиденцију о људским активностима, делатностима и процесима који представљају фактор угрожавања и оштећења заштићеног подручја и о томе доставља податке заводу и Министарству;
- 11) води евиденцију о непокретностима са подацима од значаја за управљање заштићеним подручјем;
- 12) у сарадњи са републичком и покрајинском инспекцијом и органима безбедности спречава све активности и делатности које су у супротности са актом о заштити и представљају фактор угрожавања и девастације заштићеног подручја;
- 13) доноси акт о накнадама;
- 14) врши и друге послове утврђене законом и актом о заштити.

Ако управљач вршењем послова утврди да је учињен прекршај или постоји основана сумња да је учињено кривично дело или привредни преступ, овлашћен је и дужан да поднесе одговарајућу пријаву или захтев за покретање прекршајног поступка.

У циљу обавештавања, пружања помоћи и контроле посетилаца и наплате накнаде за употребу моторног возила у заштићеном подручју, на јавном путу кроз заштићено подручје може се засновати улазна станица са одговарајућим објектима, опремом и особљем, на основу просторног односно урбанистичког плана и плана управљања заштићеним подручјем и уз сагласност управљача јавност пута.

Улазна станица може имати и објекте, средства, опрему и лица за потребе одржавања јавног пута и безбедности саобраћаја.

Када се на улазној станици врши наплата накнаде, управљач заштићеног подручја дужан је да наплату организује тако да обезбеди проток возила са што мањим застојем, а у складу са саобраћајно-техничким условима, које утврђује управљач јавног пута у поступку издавања сагласности.

Уколико се у поступку надзора над радом, стручног и инспекцијског надзора утврди да управљач не извршава обавезе установљене актом о заштити, управљање заштићеним подручјем се одузима и поверава другом управљачу.

Министар прописује начин обележавања заштићеног подручја.

VII 2. ФИНАНСИРАЊЕ

Финансирање заштићеног подручја обезбеђује се из:

- средстава буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе;
- средстава Фонда за заштиту животне средине;
- накнада за коришћење заштићеног подручја;

- прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем;
- средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе;
- донација, поклона и помоћи;
- других извора у складу са законом.

Средства из става 1. овог члана могу се користити за намене утврђене Законом и другим законима.

Средства буџета првенствено се користе за финансирање радова и других трошкова на:

- 1) чувању, одржавању и презентацији заштићених подручја (успостављање, опремање и обука чуварских служби, обележавање, одржавање унутрашњег реда, медијско и друго јавно приказивање вредности, санација деградираних површина, управљање отпадом, развој информационог система и друго);
- 2) управљању посетиоцима (изградња улазних станица, едукативних и визиторских центара, штампање материјала намењених посетиоцима и друго);
- 3) регулисању имовинско-правних односа (откуп или замена земљишта, накнада власницима и корисницима непокретности за ускраћивање и ограничавање права коришћења, нанету штету или друге трошкове које имају у вези заштите);
- 4) праћењу и унапређењу стања заштићених подручја (мониторинг, реинтродукција, рекултивација и друго);
- 5) уређењу простора и одрживом коришћењу природних ресурса (програми, планови и пројекти развоја екотуризма, органске пољопривреде и друго).

За коришћење заштићеног подручја плаћа се накнада управљачу.

Накнаду управљач може прописати и наплатити за:

- 1) делатности у области туризма, угоститељства, трговине, услуга, занатства, индустрије, рударства, енергетике, водопривреде, грађевинарства, саобраћаја, транспорта, телекомуникација, коришћења дивље флоре и фауне;
- 2) викендице и друге некомерцијалне објекте за одмор у природи;
- 3) возила на моторни погон у употреби на заштићеном подручју;
- 4) туристичке, рекреативне, спортске и друге манифестације и активности, рекламне ознаке, комерцијалне филмске, фото и тонске записе;
- 5) коришћење услуга, уређених терена, објеката и друге имовине управљача и имена и знака заштићеног подручја;
- 6) посету заштићеном подручју, његовим деловима и објектима.

Обвезник накнаде је корисник заштићеног подручја, односно правно лице, предузетник или физичко лице који у вези са предметом накнаде обавља послове или располаже непокретностима и другим стварима на заштићеном подручју, користи услуге и имовину управљача, посећује заштићено подручје ради одмора, спорта, рекреације и сличних потреба и на други начин користи његове вредности и погодности.

Висину накнаде управљач прописује у зависности од:

- 1) степена искоришћавања заштићеног подручја;
- 2) степена штете која се наноси заштићеном подручју;
- 3) степена повећаних обавеза управљача у одржавању уредности и чистоће, чувања и обављања других послова на очувању, унапређењу, приказивању и развоју заштићеног подручја;
- 4) погодности и користи које пружа заштићено подручје за обављање допуштених делатности и активности.

Управљач може прописати смањење или ослобађање плаћања накнаде по једном или више предмета накнаде, а пре свега за:

- 1) становнике и стално запослене, физичка лица која обављају послове или врше службене радње у заштићеном подручју, лица са инвалидитетом и посебним потребама, децу, пензионере и сл.;
- 2) кориснике чије активности непосредно доприносе унапређењу стања, презентацији и промоцији вредности заштићеног подручја;
- 3) кориснике код којих су, услед елементарне непогоде или других разлога, наступиле околности које битно отежавају услове рада и пословања.

Влада прописује заједничке елементе за утврђивање накнаде за коришћење заштићеног подручја, посебно ближи предмет, основице, највише износе и начин обрачуна и наплате накнаде, начин обрачуна и наплате накнаде за посету заштићеном подручју, ближа мерила за одређивање висине накнаде из става 4. овог члана и ближе услове за умањење или ослобађање плаћања накнаде из става 5. овог члана.

На акт управљача којим се утврђује висина, начин обрачуна и плаћања накнаде за коришћење заштићеног подручја сагласност даје орган надлежан за послове заштите животне средине јединице локалне самоуправе за заштићено подручје проглашено актом надлежног органа јединице локалне самоуправе.

Управљач је дужан да средства остварена наплатом накнаде води на посебном рачуну и користи за заштиту, развој и унапређење заштићеног подручја, односно за спровођење плана и програма управљања.

У погледу плаћања накнаде камате за доцњу у плаћању, принудну наплату и остало што није посебно прописано овим законом, сходно се примењују одредбе закона којим се уређује порески поступак и пореска администрација.

VII 3. КАДРОВСКА И ТЕХНИЧКА ОПРЕМЉЕНОСТ УПРАВЉАЧА

Заштићеним подручјем управља правно лице (у даљем тексту: управљач), које испуњава стручне, кадровске и организационе услове за обављање послова очувања, унапређења, промовисања природних и других вредности и одрживог коришћења заштићеног подручја.

Изузетно, управљач може бити предузетник и/или физичко лице уколико се ради о заштићеном подручју мале површине и већинском приватном власништву на непокретностима.

Управљач се одређује/именује актом о проглашењу.

Испуњеност услова у погледу кадровске, техничке и друге оспособљености за обављање послова управљача утврђује орган надлежан за послове заштите животне средине јединице локалне самоуправе, у поступку припреме предлога акта о проглашењу.

Министар прописује ближе услове у вези са условима које мора испуњавати управљач.

VII 4. ПРОЦЕНА СОЦИОЕКОНОМСКИХ ЕФЕКТА ЗАШТИТЕ, РАЗВОЈА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА

У СП «Стабла храста лужњака на Палићу» у првој години неопходно је извођење следећих приоритетних радова:

- изградити план управљања и годишњи програм заштите и управљања,
- обезбедити чуварску службу,
- одржавати травњак,
- примењивати мере неге и заштите стабала,
- орезати суве гране минимум једном годишње,
- уклањати самоникли подраст једном годишње,
- редовно одржавати чистоћу.

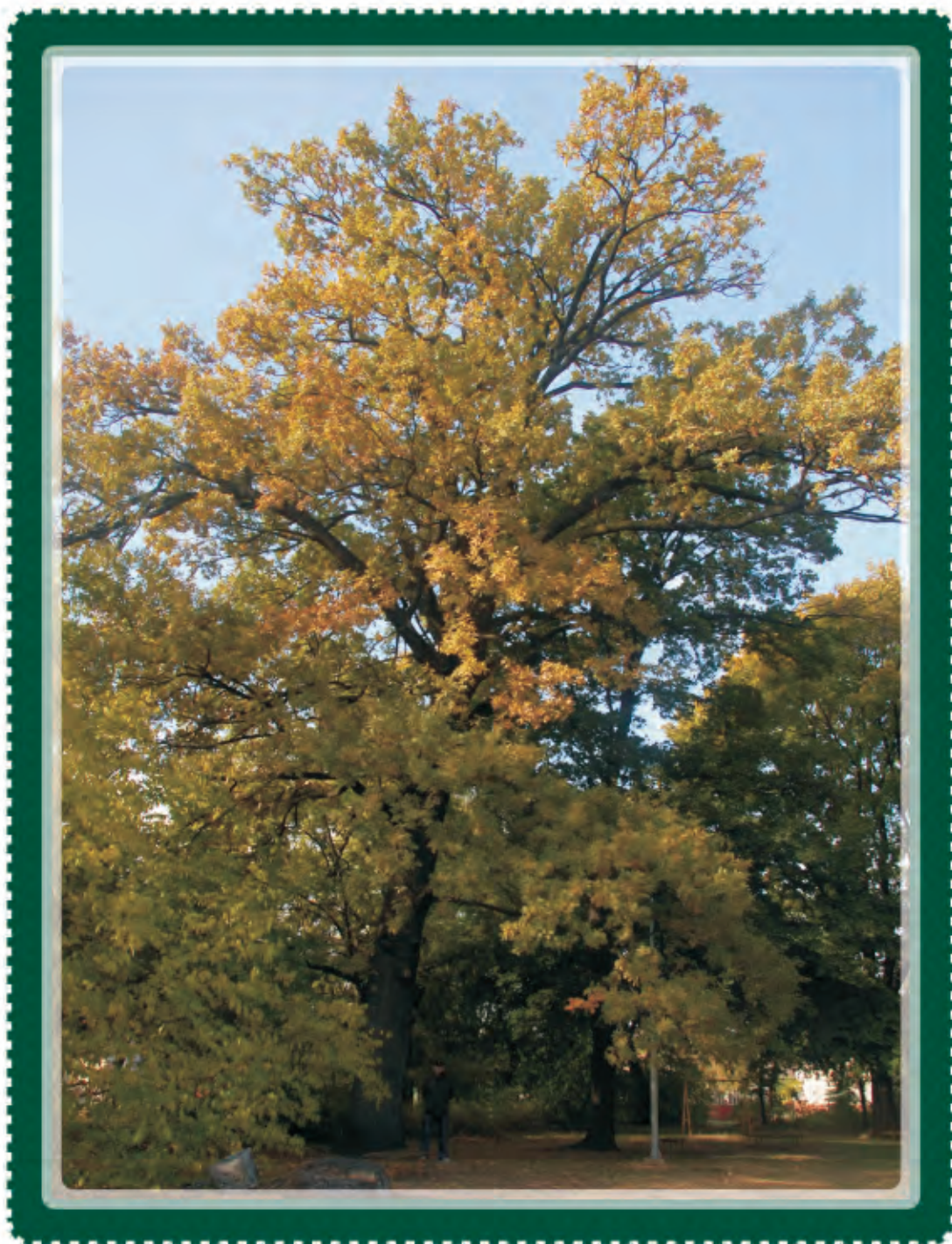
VII 5. ПРЕДЛОГ УПРАВЉАЧА

Управљање заштићеним природним добрима захтева другачији приступ од управљања просторима истог типа (шуме, паркови, водотокови и др.) који нису под заштитом државе по основу Закона о заштити природе. У том смислу, потребно је да управљач испуњава све услове наведене у Закону.

Управљач је дужан да обезбеди унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси.

Према чл. 67. Закона о заштити природе («Сл. гласник РС» 36/09, 88/10 и 91/10) управљач се одређује/именује актом о проглашењу заштићеног подручја.

VIII ЛИТЕРАТУРА

VIII ЛИТЕРАТУРА

- Анастасијевић, Н. (2002): Подизање и неговање зелених површина. Шумарски факултет, Београд.
- Jovanović, B., Vukićević, E (1983): Hrast. In: Šumarska enciklopedija 2 Građ-PI (ed. Potočić), str 66
- Jovanović, B. (1967): Dendrologija sa osnovima fitocenologije. Naučna knjiga, Beograd.
- Јанковић, М., Пантић, Н., Мишић, В., Диклић, Н., Гајић, М. (1984): Вегетација Србије I. Српска академија наука и уметности, Београд.
- Kladek, E. (1980): Zaštita hortikulturnih objekata Subotice i Palića. Zavod za urbanizam i geodeziju Subotica.
- Košćal, M., Menković, Lj., Knežević, M., Mijatović, M. (2005): Tumač za geomorfološku kartu 1: 200 000, Geozavod-Gemini, Beograd.
- Љешевић, М. (2002): Урбана екологија, Географски факултет, Београд.
- Nejgebauer, V., Živković, B., Tanasijević, Đ., Miljković, N. (1971): Pedološka karta Vojvodine, razmera 1:50 000, Institut za poljoprivredna istraživanja – Novi Sad, «Geokarta», Beograd.
- Осокољјић, М., Нинић-Тодоровић, Ј. (2003): Priručnik iz dekorativne dendrologije, Šumarski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd.
- Томић, З. (2004): Шумарска фитоценологија, Шумарски факултет, Београд.
- Vukićević, E. (1996): Dekorativna dendrologija, Šumarski fakultet, Beograd.
- Vujković, Lj. (2003): Pejzažna arhitektura – planiranje i projektovanje - II izdanje, Univerzitet u Beogradu, Šumarski fakultet, Beograd.
- Vujković, Lj., Nećak, M., Vujičić, D. (2003): Tehnika pejzažnog projektovanja. Univerzitet u Beogradu, Šumarski fakultet, Beograd.
- Живковић, Б., Нејгербауер, В., Танасијевић, Ђ., Миљковић, Н., Стојковић, Л., Дрезгић, П. (1972): Земљишта Војводине. Институт за пољопривредна истраживања, Нови Сад.

*****

ДОКУМЕНТАЦИЈА:

ЈП «Завод за урбанизам општине Суботица» (2006): Генерални план Суботица – Палић до 2020,

Републички хидрометеоролошки завод (2011): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2010., Београд.

Републички хидрометеоролошки завод (2010): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2009., Београд.

Републички хидрометеоролошки завод (2009): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2008., Београд.

Републички хидрометеоролошки завод (2008): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2007., Београд.

Републички хидрометеоролошки завод (2007): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2006., Београд.

Републички хидрометеоролошки завод (2006): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2005., Београд.

Републички хидрометеоролошки завод (2005): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2004., Београд.

Републички хидрометеоролошки завод (2004): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2003., Београд.

Републички хидрометеоролошки завод (2003): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2002., Београд.

Републички хидрометеоролошки завод (2002): Метеоролошки годишњак 1., Климатолошки подаци 2001., Београд.

<http://www.subotica.rs/files/397/ma-g10.pdf>

*****

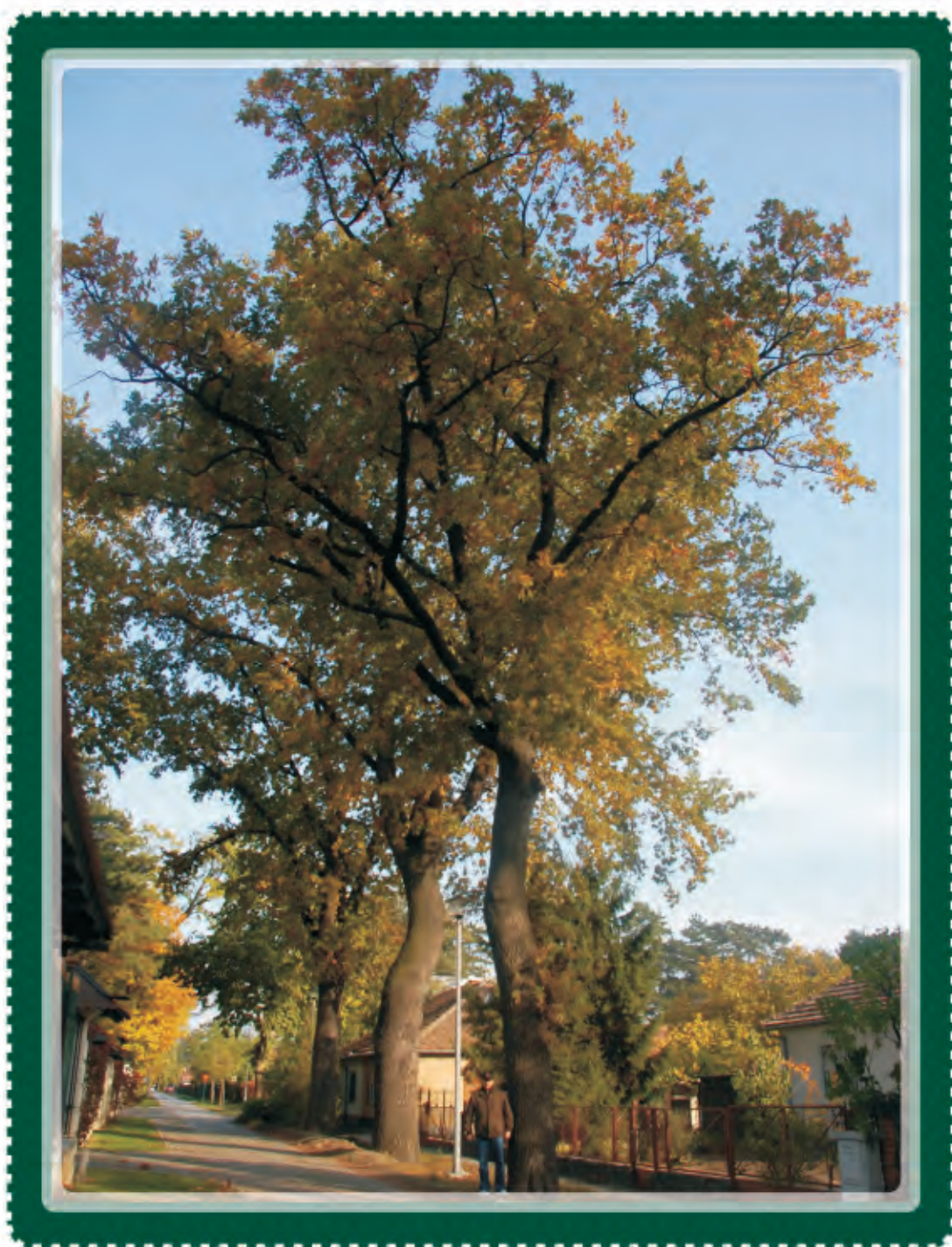
ЛЕГИСЛАТИВА:

Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Сл. гласник Р Србије“, бр. 85/2009)

Службени гласник Републике Србије бр. 66/91 - Закон о заштити животне средине.

Закон о заштити природе („Сл. гласник РС“ бр. 36/09);

Закон о заштити животне средине – “Службени гласник Републике Србије” бр. 66/91, 83/92, 53/93, 67/93, 48/94, 44/95 и 53/95.

IX ПРИЛОЗИ

Прилог I
Извод из листа непокретности

ОПШТИНА СУБОТИЦА, КО ПАЛИЋ

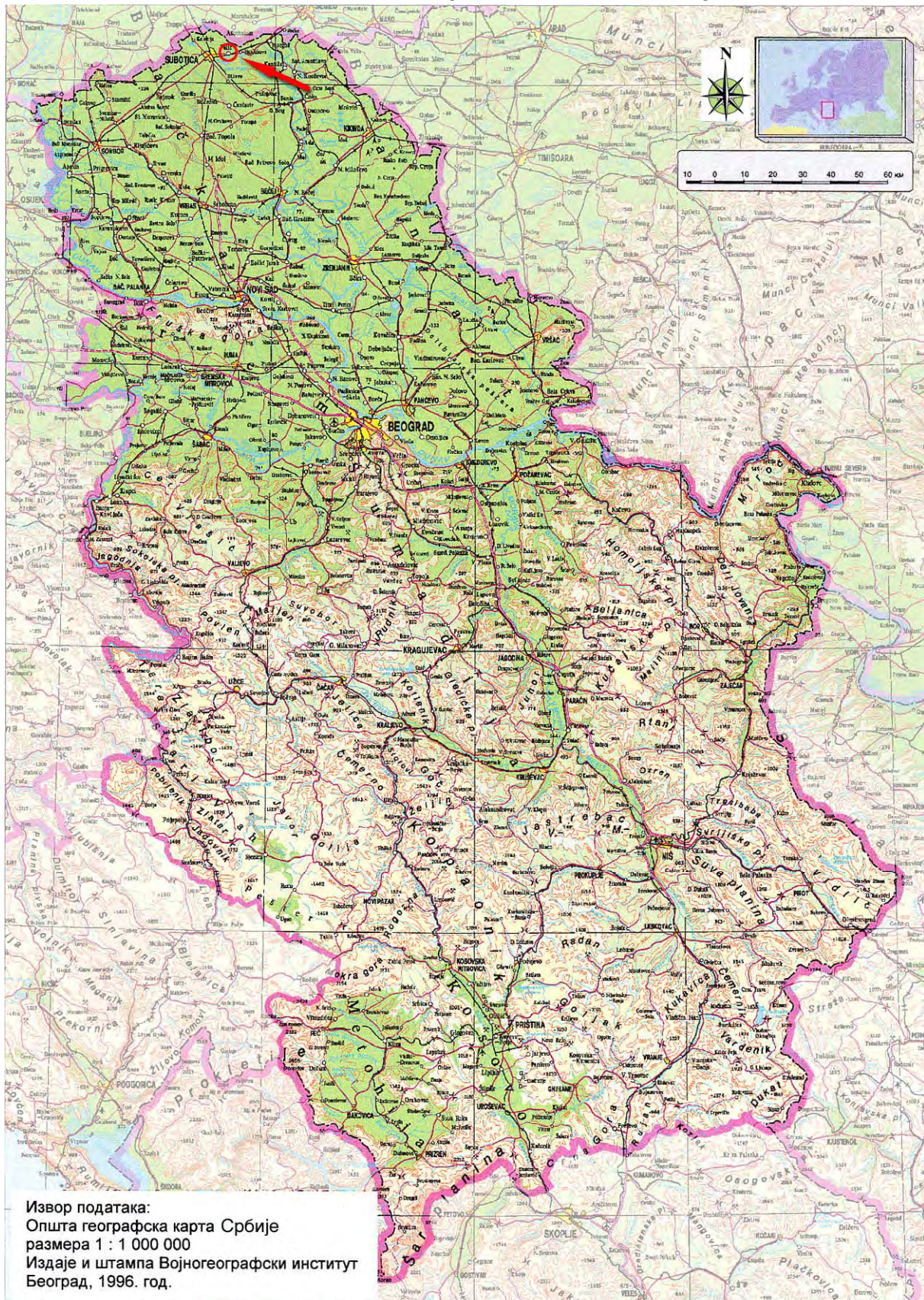
ПАРЦЕЛА	ПОВРШИНА		ПОТЕС	КУЛТУРА-КЛАСА	ВЛАСНИК/КОРИСНИК	ОБЛИК СВОЈИНЕ	РЕЖИМ ЗАШТИТЕ
	ЦЕЛА	ДЕО					
355	1 77 15		Трг Мађар Ласла	земљиште под зградом-објекат	Град Суботица	државно	3
409/10	70		ул. Беле Бартока	земљиште под зградом-објекат	Град Суботица	државно	3
411/5	56		ул. Беле Бартока	остало вештачки створено	Град Суботица	државно	3
411/8	78		ул. Беле Бартока	земљиште под зградом-објекат	Град Суботица	државно	3
412/4	75		ул. Беле Бартока	виноград 1.класе	Град Суботица	државно	3
418/4	79		ул. Беле Бартока	земљиште под зградом-објекат	Град Суботица	државно	3
431/5	81		ул. Беле Бартока	земљиште под зградом-објекат	Град Суботица	државно	3
1473/7		27 77	ул. Беле Бартока	земљиште под зградом-објекат	Град Суботица	државно	3
1473/8		16 54	ул. Шандора Петефија	земљиште под зградом-објекат	Град Суботица	државно	3
	1 81 54	44 31					
УКУПНО:	2 25 85						

X КАРТОГРАФСКИ ПРИКАЗ

Прилог 1.

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ
СПОМЕНИКА ПРИРОДЕ
" СТАБЛА ХРАСТА ЛУЖЊАКА НА ПАЛИТУ "

Прилог 2.

Размера: **1:300 000**

Локација

Легенда

**СПОМЕНИК ПРИРОДЕ
" СТАБЛА ХРАСТА ЛУЖЊАКА НА ПАЛИЋУ "**

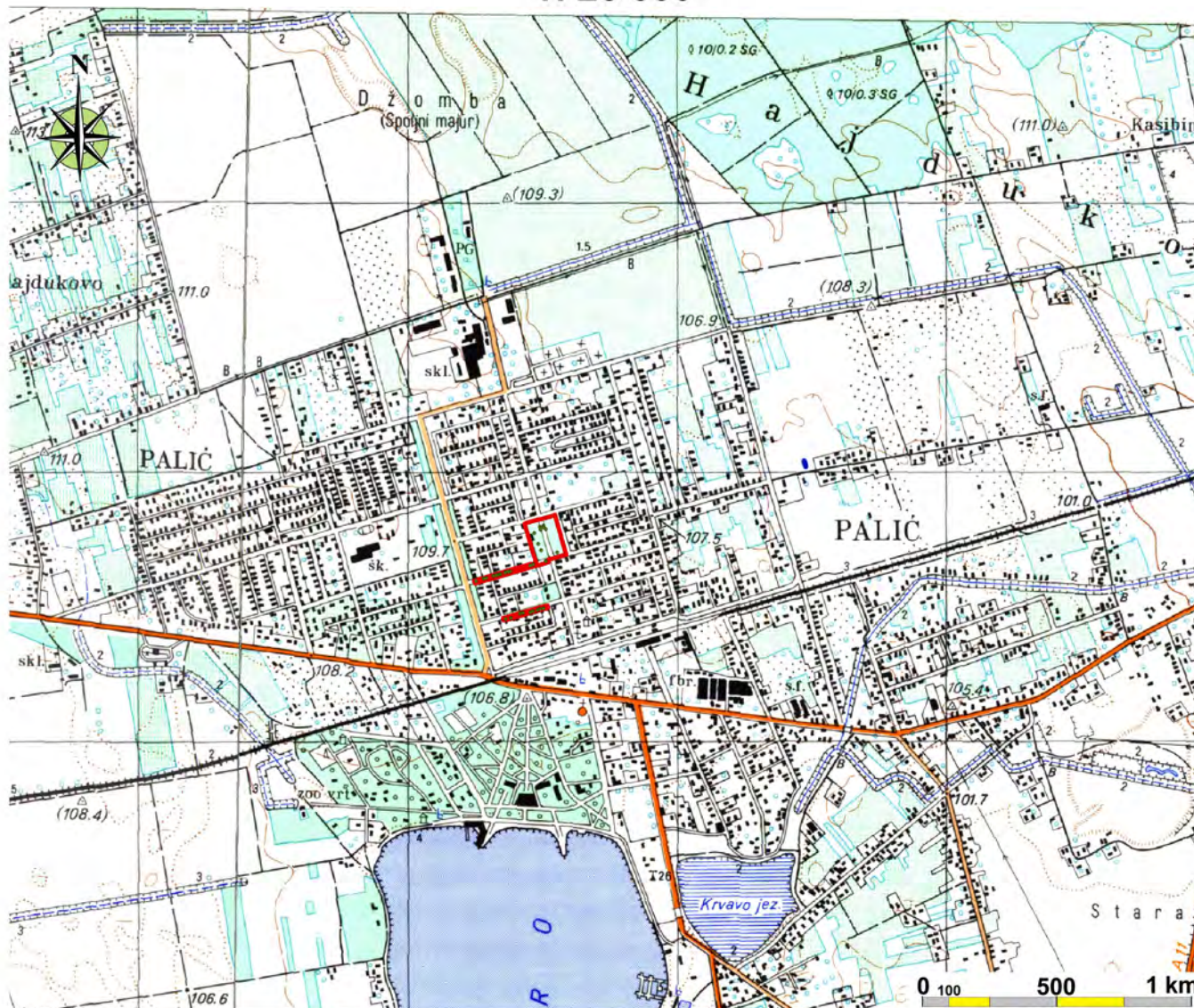
ГЕОГРАФСКЕ КООРДИНАТЕ ЦЕНТРАЛНЕ ТАЧКЕ	
по Гриничу	по Гаус-Кригеру
46° 06' 27" N – 19° 45' 53" E	5107.760 - 7404.509

Надморска висина природног добра:
мин: 107,5 m n.v.   макс: 109,7 m n.v.

⊕ Извор података: ПТК 300 000, Лист Београд

СПОМЕНИК ПРИРОДЕ
СТАБЛА ХРАСТА ЛУЖЊАКА НА ПАЛИЋУ
 ПРЕГЛедНА КАРТА
 1: 25 000

Легенда:

Граница заштите Споменика природе

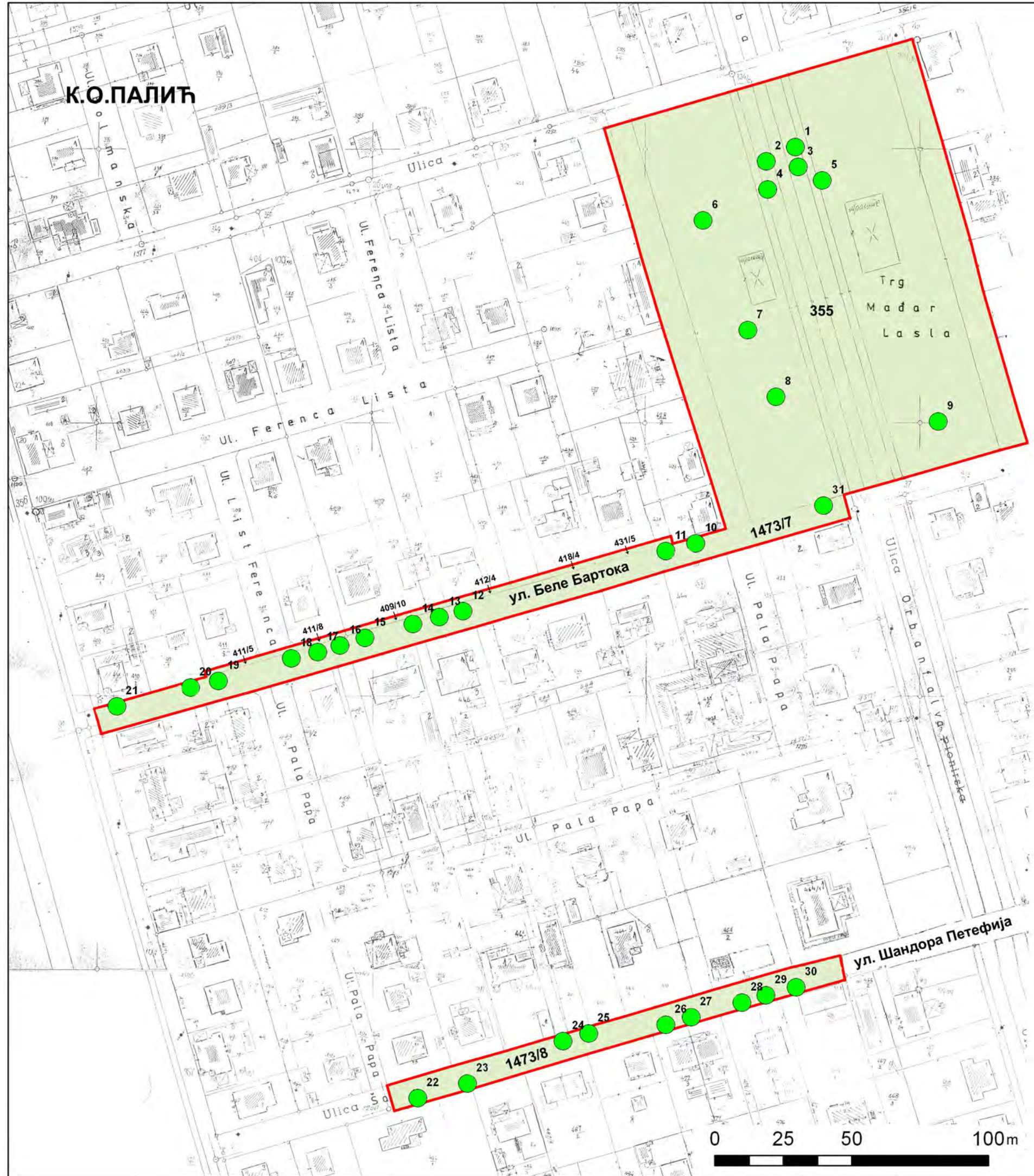
ИЗВОР ПОДАТАКА: ТК 25 (Суботица 278-3-4, 278-4-3)

СПОМЕНИК ПРИРОДЕ СТАБЛА ХРАСТА ЛУЖЊАКА НА ПАЛИЋУ

ПРЕГЛЕДНА КАРТА

1: 1500

Легенда:

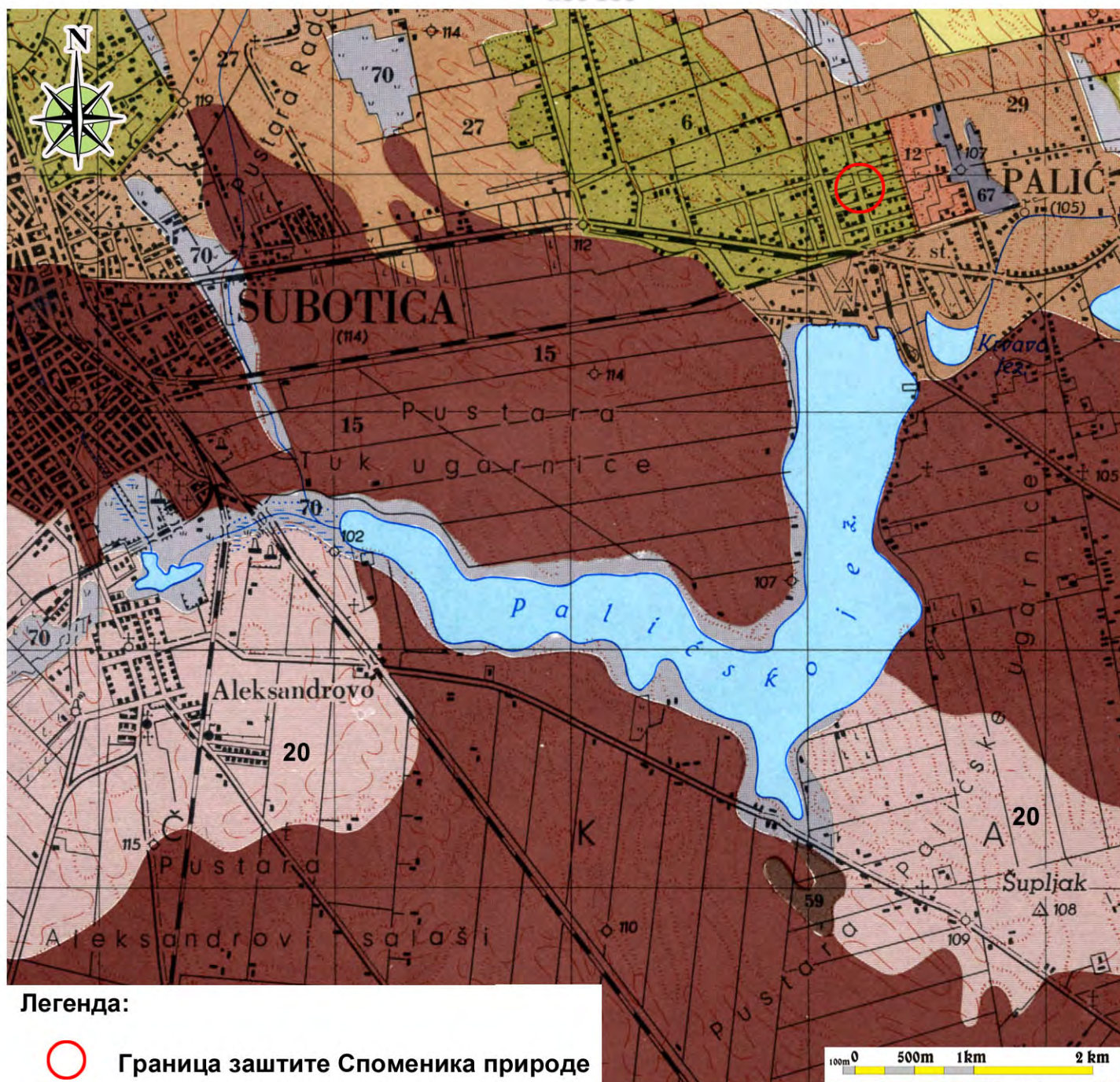
- Граница заштите Споменика природе
- 1-31 Положај храста лужњака
- Режим заштите III степена

ИЗВОР ПОДАТАКА: Републички геодетски завод Суботица

СПОМЕНИК ПРИРОДЕ СТАБЛА ХРАСТА ЛУЖЊАКА НА ПАЛИЋУ

ПЕДОЛОШКА КАРТА

1:50 000

ОПШТИНА СУБОТИЦА
К.О.ПАЛИЋ

СПОМЕНИК ПРИРОДЕ
СТАБЛА ХРАСТА ЛУЖЊАКА НА ПАЛИЋУ

ПРЕГЛЕДНА КАРТА

Легенда:

- Граница заштите Споменика природе
- 1-31 Положај храста лужњака
- Режим заштите III степена

ЦЕНТРАЛНА КООРДИНАТА

 5107.760 7404.509
46°06'27"N 19°45'53"E

ИЗВОР ПОДАТАКА: Републички геодетски завод Суботица

